

COI Focus

DAGESTAN

Veiligheidssituatie

16 maart 2018 (update)

Cedoca

Oorspronkelijke taal: Nederlands

DISCLAIMER:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele asielaanvragen. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van de asielaanvraag. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual asylum applications. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the asylum application. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008).

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Inleiding	3
1. Korte geschiedenis	4
1.1. Rebellenbeweging	4
1.1.1. Ontstaan	4
1.1.2. Opkomst Islamitische Staat (IS).....	5
1.1.3. Samenstelling	6
1.1.4. Ideologie en drijfveren.....	7
1.1.5. Structuur en omvang	9
1.1.5.1. Structuur	9
1.1.5.2. Omvang	10
1.1.5.3. Vertrek naar Midden-Oosten.....	11
1.2. Ordediensten	13
2. Aard en intensiteit van het geweld	16
2.1. Acties door de rebellen	16
2.1.1. Slachtoffers	18
2.2. Verdwijningen en arrestaties	20
2.3. Speciale operaties door de ordediensten	24
2.4. Crimineel-politieke aanslagen	26
Samenvatting	27
Bibliografie	28

Inleiding

Dit document is een actualisering van de *COI Focus Dagestan, Veiligheidssituatie* van 28 februari 2017. Voor het huidige document werd onderzoek verricht over nieuwe evoluties in de periode februari 2017 - februari 2018.

Cedoca belicht de algemene veiligheidssituatie in Dagestan, waarbij Cedoca vooral het gebruik van geweld door de overheid en door de gewapende groepen bekijkt. Mensenrechtenschendingen begaan buiten het kader van aanslagen door gewapende groepen en de reactie daarop door de overheid, worden slechts kort besproken. Het is echter niet steeds mogelijk om hierin een strikt onderscheid te maken.

In het eerste hoofdstuk gaat Cedoca in op de strijdende partijen, namelijk de rebellenbeweging enerzijds en de ordediensten anderzijds. Voor de rebellenbeweging geeft Cedoca een overzicht van hun ontstaan, evolutie, samenstelling en ideologie. Voor de ordediensten wordt ingegaan op hun omvang en samenstelling.

In het tweede hoofdstuk bespreekt Cedoca de aard en de intensiteit van het geweld. Hierbij gaat Cedoca in op de acties die de rebellen ondernemen, de arrestaties en verdwijningen en de speciale operaties van de ordediensten. Ook het politiek-crimineel geweld bespreekt Cedoca kort.

Voor dit document raadpleegde Cedoca onder meer informatie en rapporten van internationale organisaties, van internationale en lokale mensenrechtenorganisaties, van onderzoeksinstituten, van buitenlandse overheidsdiensten, van onafhankelijke media, van officiële perskanalen, officiële instanties, van overheidsgezinde media, en van media in handen van de gewapende groepen.

Het onderzoek voor dit rapport werd verricht in februari 2018.

Voor de translitteratie van Russische namen en plaatsen werd gebruik gemaakt van het translitteratiesysteem van de Library of Congress. Gangbaar gebruikte termen worden in de versie van de lijst voor buitenlandse aardrijkskundige namen van de Nederlandse Taalunie weergegeven (bijvoorbeeld Moskou).

1. Korte geschiedenis

Er is een duidelijke aanwezigheid van geweld in de Dagestaanse maatschappij. De oorsprong en de daders van dit geweld zijn echter niet steeds duidelijk te identificeren. Aan de ene kant vindt er tussen de ordediensten en de ondergrondse rebellenbeweging reeds lang een confrontatie plaats die beperkt is in omvang en intensiteit. Er vinden regelmatig geïsoleerde gewapende confrontaties plaats tussen deze twee kampen. Deze incidenten zijn nooit uitgegroeid tot een grootschalig militair treffen zoals het zich voorgedaan heeft in de buurrepubliek Tsjetsjenië.¹ Daarnaast wordt Dagestan getekend door geweld dat zich voordoet tussen verschillende crimineel-politieke machtsgroepen. De incidenten die zich in het kader van deze machtsstrijd voordoen, zijn vaak zeer moeilijk te duiden. Het milieu van deze machtsgroepen is immers uiterst ontoegankelijk.²

1.1. Rebellenbeweging

1.1.1. Ontstaan

Algemeen kan gesteld worden dat het startsein voor de ontwikkeling van de rebellenbeweging in Dagestan in zijn huidige vorm gegeven werd door de inval van de eenheden van de Tsjetsjeense rebellenleiders Basaev en Khattab in Dagestan in 1999 en de daaropvolgende reactie van de Dagestaanse en federale autoriteiten. Tijdens de inval van Basaev was er sprake van een echt militair treffen in Dagestan, met de inzet van artillerie en de luchtmacht. Ook de daaropvolgende militaire operatie tegen de salafistische gemeenschap in de zogenaamde Kadar-zone, Buynakskiy rayon, was zeer grootschalig. De toenmalige gemeenschap in deze zone leefde strikt volgens de sharia en had zich *de facto* volledig afgesneden van het seculiere gezag, een situatie die de Dagestaanse en federale autoriteiten niet meer tolereerden.³

Na deze volwaardige militaire operaties veranderde de manier waarop de strijd gevoerd werd echter compleet. Na een eerste golf van repressiemaatregelen door de autoriteiten tegen personen die in verband gebracht werden met het salafisme ontstond er een ondergrondse rebellenbeweging in Dagestan, die geen open oorlog meer voerde met de lokale en federale troepen, maar wel aanslagen pleegde tegen specifieke doelen. De eerste aanslagen van deze beweging zijn te situeren in 2000 en namen toe in omvang tot een piek in 2005. Het plegen van aanslagen specifiek tegen leden van de Dagestaanse ordediensten begon in 2002. Het eerste belangrijke incident hiervan was de moord op kolonel Akhberdilav Akilov in september 2002. Waar er in 1999 een duidelijk open militair conflict was, dat in tijd en geografische spreiding beperkt bleef, is er sinds 2000 tot nu sprake van een ondergrondse rebellenbeweging die aanslagen pleegt in grote delen van Dagestan en tot heden volgens die tactiek toepast.⁴

Het grootste deel van de Dagestaanse rebellengroeperingen heeft zich in 2006-2007 mee ingepast in de grotere, islamitisch geïnspireerde rebellenbeweging die nu heel de Noordelijke Kaukasus omspant en de naam Emiraat van de Kaukasus draagt. Het emiraat stond lang onder de leiding van Doku Umarov, die eind 2013 - begin 2014 gedood werd. Sinds 18 maart 2014 stond Aliaskhab

¹ Met uitzondering van de invasie van Basaev en Khattab in Dagestan in 1999 en de militaire acties tegen Kadar en Karamakhi in hetzelfde jaar, maar dit betrof acties die beperkt waren in ruimte en tijd.

² SWP Berlin, 10/2010, [url](#)

³ Defence Academy of the UK, 27/06/2000, [url](#); Defence Academy of the UK, 19/03/2000 [url](#)

⁴ Jamestown, 13/12/2007, [url](#); Jamestown, 14/09/2006, [url](#); ICG, 03/06/2008, [url](#); Memorial, 26/01/2011, [url](#); Jamestown, 29/09/2010, [url](#); Center for Eastern Studies, 26/03/2014, [url](#)

Alibulatovich Kebekov alias Ali Abu-Muhammad aan het hoofd van de rebellenbeweging. Kebekov (°1972) was een Dagestaan en etnische Avar en de eerste niet-Tsjetsjeense leider van de Kaukasische rebellenbeweging. Hij trad wellicht in 2009 toe tot de rebellen en werd in 2010 door Umarov aangesteld als shariarechter van de rebellen. Het feit dat een Dagestaan aan het hoofd van de rebellenbeweging komt te staan wijst er volgens het Poolse onderzoekscentrum Center for Eastern Studies (CES) en de Russische mensenrechtenorganisatie Memorial op dat het zwaartepunt van de rebellenbeweging van Tsjetsjenië naar Dagestan verschoven is.⁵ Kebekov werd op 19 april 2015 samen met twee andere rebellenleiders door de ordediensten gedood in Dagestan.⁶ Eind mei 2015 werd een nieuwe leider van de rebellen aangesteld: Abu Usman Gimrinskiy (ook Abu Usman al-Dagestani of Magomed Suleymanov, °1976), deze werd op 10 augustus 2015 nabij Gimry, Dagestan op zijn beurt gedood door de ordediensten samen met de emir van Dagestan, Kamil' Saidov. Als mogelijke opvolger kwam een zekere Magomed (of Gadzhi) Abdulaev (Abu Dudzhan) in de kijker, maar deze werd al op 17 augustus 2015 nabij Gimry gedood door de ordediensten.⁷ Sindsdien is er geen expliciete nieuwe leider van het Emiraat van de Kaukasus aangesteld. Zoals verder in dit hoofdstuk zal worden toegelicht staat het voortbestaan van deze rebellenbeweging sterk onder druk en stappen er steeds meer rebellen over naar de lokale afdeling van Islamitische Staat.

1.1.2. Opkomst Islamitische Staat (IS)

Sinds 2014 wordt het voortbestaan van het Emiraat van de Kaukasus uitgedaagd uit onverwachte hoek. Op 21 november 2014 heeft Suleyman Zaylanabidov, een lokale rebellenleider van Khasavyurt, trouw gezworen aan de organisatie Islamitische Staat (IS) die ontstaan is in het Midden-Oosten en voornamelijk in Syrië en Irak actief is. Hierbij verklaarde Zaylanabidov dat hij uit het Emiraat van de Kaukasus stapt.⁸ In december 2014 hebben verschillende rebellenleiders, waaronder Rustam Asel'derov, de emir van Dagestan en Arsanali Kambulatov, de vroegere emir van Makhachkala, ook publiek hun trouw aan IS gezworen. Volgens Jamestown is deze overstap mede een gevolg van spanningen tussen verschillende emirs enerzijds en de toenmalige leider van Emiraat van de Kaukasus, Kebekov, anderzijds. Kebekov bekritiseerde sterk deze emirs en verklaarde in eerste instantie dat ze dan maar in het Midden-Oosten moeten gaan strijden, maar niet in Dagestan waar ze hem trouw verschuldigd zijn. Tevens verbood Kebekov zijn aanhangers om samen te werken met rebellen die trouw aan IS zwoeren. Volgens Caucasian Knot en Jamestown wezen deze gebeurtenissen op verdeeldheid binnen de Kaukasische rebellenbeweging waarbij de autoriteit van Kebekov in botsing kwam met de ideologie van IS.⁹ CES en de onderzoeksite Kavkazoved schrijven dat het Emiraat van de Kaukasus begin 2015 al snel onder sterke druk kwam te staan. Enerzijds voerden de ordediensten succesvolle operaties tegen hen uit en anderzijds was er een steeds grotere groep van Dagestaanse islamisten die zich aangetrokken voelden door IS en trouw aan deze groep zwoeren. Kebekov bleek niet in staat deze evolutie om te keren. Volgens Memorial zette deze evolutie zich in 2015 voort en is er een steeds toenemend aantal Dagestaanse rebellen dat trouw zweert aan Abu Bakr al-Bagdadi, de leider van IS, en verklaart enkel nog bevelen vanuit Raqqa, de toenmalige hoofdstad van IS in Syrië, te aanvaarden. Volgens Memorial blijft een deel van deze nieuwe IS aanhangers in de Noordelijke Kaukasus, maar trekt een groter deel van hen naar Syrië of

⁵ Jamestown, 13/12/2007, [url](#); Jamestown, 14/09/2006, [url](#); ICG, 03/06/2008, [url](#); Memorial, 26/01/2011, Van : [url](#); Jamestown, 29/09/2010, [url](#); Center for Eastern Studies, 26/03/2014, [url](#); Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 20-21; Center for Eastern Studies, 26/03/2014, [url](#)

⁶ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 10

⁷ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 12

⁸ Kavkaz-uzel, 30/12/2014, [url](#); Kavkaz-uzel, 10/04/2015, [url](#)

⁹ Jamestown, 08/01/2015, [url](#); Novaya Gazeta, 28/11/2014, [url](#); Kavkaz-uzel, 29/12/2014, [url](#); Kavkaz-uzel, 30/12/2014, [url](#)

Irak.¹⁰ In de lente van 2015 zwoer bijvoorbeeld de vooraanstaande Dagestaanse salafistische prediker Nadir Medetov (Nadir Abu Khalid) trouw aan IS en vertrok naar het buitenland van waaruit hij oproepen lanceerde om IS te vervoegen. Medetov stond op het moment van zijn vertrek onder huisarrest.¹¹

Op 24 juni 2015 verklaarde IS dat het een provincie, een zogenaamde *vilayat*, oprichtte in de Noordelijke Kaukasus. De Dagestaan Rustam Asel'derov (Abu Mukhammad al-Kadari) werd aangesteld als eerste officiële vertegenwoordiger van IS in de Noordelijke Kaukasus en als emir van deze nieuwe IS-provincie, die heel de Noordelijke Kaukasus omvat. Asel'derov zwoer al in december 2014 trouw aan IS.¹²

In december 2015 en januari 2016 schrijft Memorial dat de werking van Emiraat van de Kaukasus grotendeels stilgevallen is. Volgens Memorial was een rebellengroep in Gimry min of meer de kern van het Emiraat van de Kaukasus dat nog niet overgestapt was naar IS. Eind november-december 2015 werd deze groep echter uitgeschakeld door de ordediensten. Memorial voegt er aan toe dat enerzijds de aanvallen door de ordediensten en anderzijds het overstappen van strijders naar IS tot de ontmanteling van het Emiraat van de Kaukasus leidden. Er heeft volgens Memorial een *rebranding* plaatsgevonden waarbij IS de plaats van het Emiraat van de Kaukasus ingenomen heeft.¹³

Volgens verschillende bronnen zijn er minstens sinds begin 2015 IS-ronselaars actief in Dagestan. Zo verklaarde Melikov, het hoofd van de federale regio Noord-Kaukasus, in maart 2015 dat er steeds meer meldingen waren van IS-ronselaars die actief waren op Dagestaanse universiteiten en hogescholen.¹⁴ De vooraanstaande Kaukasusexpert en etnograaf Akmet Yarlykapov merkt in 2015 op dat IS zeer succesvol is met het verspreiden van een wervende boodschap via het internet en dat er nog geen efficiënte contrapropaganda is.¹⁵ Ook de analiste E. Sokiryanskaya verklaart in 2015 aan Human Rights Watch (HRW) dat flamboyante propaganda van IS de Dagestaanse jeugd voor zich wint.¹⁶ IS heeft verschillende Russischtalige mediaplatformen om propaganda te voeren en te ronselen.¹⁷ Caucasian Knot schrijft dat er in 2017 minstens acht Dagestanen beschuldigd zijn van het ronselen voor of financieren van IS. Zeker vier van hen werden hiervoor veroordeeld tot gevangenisstraffen.¹⁸

1.1.3. Samenstelling

De geraadpleegde bronnen die spreken over de samenstelling van de rebellenbeweging in Dagestan hebben het hierbij zowat allemaal over het Emiraat van de Kaukasus. Er is tot nu bijna geen onderzoek beschikbaar over de samenstelling van de IS-eenheden in Dagestan. Zolang dergelijk onderzoek niet beschikbaar is geeft Cedoca voor de samenstelling van de rebellengroepen de informatie over Emiraat van de Kaukasus. [Hoofdstuk 1.1.2](#) vermeldt dat er volgens bronnen sprake is van een soort *rebranding* van het Emiraat van de Kaukasus naar IS. Dit kan er op wijzen dat de samenstelling van IS-eenheden gelijklopend is met die van het Emiraat van de Kaukasus, maar Cedoca heeft hiervoor geen expliciete bevestiging in de bronnen gevonden.

¹⁰ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 12-13

¹¹ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 13-14; Jamestown, 05/06/2015, [url](#)

¹² Memorial, 30/09/2015, [url](#), p. 6-7; Kavkaz-uzel, 20/02/2016, [url](#)

¹³ Memorial, 29/12/2015, [url](#), pp. 24-25; Memorial, 12/01/2016, [url](#)

¹⁴ Kavkazoved, 13/04/2015, [url](#); Center for Eastern Studies, 15/01/2015, [url](#); SWP Berlin, 08/2015, [url](#) pp.9-10

¹⁵ Kavkaz-uzel, 10/04/2015, [url](#)

¹⁶ HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 13

¹⁷ The Economist, 07/05/2016, [url](#)

¹⁸ Kavkaz-uzel, 01/03/2018, [url](#)

De bronnen gaan er van uit dat de rebellenbeweging Emiraat van de Kaukasus voor een groot deel samengesteld is uit jongeren met een sterke islamitische overtuiging. Daarnaast zouden de rebellen voor de uitbreiding van hun aantal en netwerk, sterk steunen op het ronselen van plaatselijke bewoners die ooit mishandeld werden door de lokale ordediensten of die zich in een uitzichtloze sociaaleconomische situatie bevinden.

Onder andere ICG en Jamestown schreven in het verleden dat de etnische samenstelling van de rebellenbeweging zeer heterogeen was. Er is geen etnische groep die een duidelijk numeriek overwicht heeft binnen de beweging. De etnische achtergrond was vanuit het ideologisch standpunt van de rebellen minder belangrijk. Religieuze islamidentiteit is immers het voornaamste en vormt een verenigende factor die de etniciteit overstijgt. Daar komt bij dat territoriale afkomst (bijvoorbeeld afkomst vanuit hetzelfde dorp) ook meer een bepalende rol speelt voor het samenstellen van rebelleneenheden.¹⁹ De Kaukasusexpert, E. Souleimanov, schrijft hierover in 2017 dat de rebellengroepen die zich in Dagestan in rurale gebieden vormen veelal mono-etnisch zijn, terwijl die in de steden etnisch veel heterogener zijn. Bij de rebellengroepen in steden is het salafisme hierbij een belangrijke factor om eventuele interetnische spanningen te ontmijnen.²⁰

Jamestown spreekt in verschillende artikels over de etnische samenstelling van de rebellenbeweging Emiraat van de Kaukasus. Hierin stelt ze dat vooral etnische Avaren, Dargin, Kumyken en Laksey²¹ deel uitmaken van de rebellenbeweging, maar dat er ook etnische Tsjetsjenen, Russen en andere etnieën lid zijn.²²

Oorspronkelijk was het overgrote deel van jongeren die de rebellen vervoegden uit lagere sociale klassen of uit dorpen waar ze slechts een beperkte scholing genoten hadden. Vanaf 2010 is er evenwel een groter aandeel afkomstig uit stedelijke milieus en betere sociale klassen die hogere studies genoten hebben. Dit is een indicatie van de verspreiding van religieus, extremistisch gedachtegoed binnen de Dagestaanse jonge intelligentsia. De vooraanstaande etnograaf A. Yarlykapov merkt hierover op dat er zich een groep jonge Dagestaanse intellectuelen vormde die er van overtuigd zijn dat de beste oplossing voor de huidige Dagestaanse wantoestanden bestaat in het aannemen van de sharia. Deze jongeren hangen niet allemaal dadelijk een gewelddadige agenda aan, maar de kans is reëel dat ze zich hiertoe laten overhalen. Een feit is wel dat ze een betere kennis hebben van de islam en de maatschappelijke realiteit in Dagestan dan vroeger.²³ Volgens Memorial zijn de meeste rebellen redelijk jong; tussen de achttien en de vijfentwintig jaar.²⁴

1.1.4. Ideologie en drijfveren

In deze rubriek wordt voornamelijk informatie gegeven over het Emiraat van de Kaukasus, de laatste paragrafen handelen over IS.

Inzake de ideologie van de rebellen van Emiraat van de Kaukasus is een extreme lezing van de islam (koran) voor een groot deel van de rebellen de voornaamste drijfveer. Verder is er geen twijfel over het feit dat de rebellen sinds 2010 geen enkele nationalistische of etnische agenda meer aanhangen. De basisidee van hun religieuze overtuiging is hun eis dat het absolute principe van monotheïsme

¹⁹ International Relations and Security Network, 05/06/2007, [url](#); Jamestown, 14/09/2006, [url](#); ICG, 03/06/2008, [url](#); Jamestown, 29/09/2010, [url](#); Central Asia-Caucasus Analyst, 29/09/2010, [url](#)

²⁰ Ethnicities (Souleimanov E.A.), 2017, [url](#)

²¹ In de tekst staat een op het Russisch gebaseerde transcriptie van de namen van deze etnische groepen. In het Nederlands gebruikt men ook de volgende versies: Avaren, Dargiërs, Koemukken/Koemyken, en Laken.

²² Jamestown, 13/12/2007, [url](#); Jamestown, 15/12/2011, [url](#); Jamestown, 08/01/2015 [url](#)

²³ Jamestown, 20/12/2007, [url](#); Chernovik, 02/10/2009, [url](#); Microcon, 05/2009, [url](#); Jamestown, 15/12/2011, [url](#); Novoe Delo, 21/10/2011, [url](#); Jamestown, 16/08/2012, [url](#); Saferworld, 03/2012, [url](#); SWP Berlin, 08/2015, [url](#), pp. 17-18

²⁴ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 12

(*tawhid*) ingevoerd wordt, wat maakt dat ze de bestaande staatsorde willen omverwerpen en een sterke anti-Russische agenda hebben. Vanuit deze ideologie heeft een groot deel van de Dagestaanse rebellen zich in 2006-2007 mee ingeschakeld in de grotere rebellenbeweging, het zogenaamde Emiraat van de Kaukasus, dat gans de Noordelijke Kaukasus omvat.²⁵

Hun lezing van de islam is zeer strikt en staat hen toe om andere moslims van de regio, die samenwerken met de Russische autoriteiten, te doden. Volgens de rebellen zou het eveneens acceptabel zijn om familieleden van leden van de ordediensten te doden aangezien ze met hen samenleven en dus hun werk goedkeuren. Een ware moslim zou afstand moeten nemen van zulke familieleden. Onschuldige omstaanders die bij aanslagen om het leven komen, zouden volgens de rebellen direct naar het paradijs gaan.²⁶ De vorige leider van de rebellen, Kebekov, verwierp deze denkwijze en verbood aanslagen tegen burgers. Hij verklaarde dat enkel vertegenwoordigers van de Russische staat het doelwit van de rebellen mochten zijn, wat niet door alle lokale emirs aanvaard werd.²⁷

Bronnen vermelden bijkomend nog dat de traditionele bewondering voor helden die in Dagestan bestaat, ook een belangrijke factor is die jongeren aanzet om de rebellenbeweging te vervoegen. De rebellen worden door hen beschouwd als de nieuwe vrijheidsstrijders, wat een grote aantrekkingskracht vormt om zich bij hen aan te sluiten.²⁸

De mensenrechtenorganisatie Memorial verklaarde al meermaals dat de schendingen van de mensenrechten en willekeur door de ordediensten in hun strijd tegen het terrorisme zeer belangrijke factoren zijn die mensen er toe aanzet om de rebellenbeweging Emiraat van de Kaukasus te vervoegen.²⁹

Andere bronnen geven aan dat de alomtegenwoordige corruptie in Dagestan en de hoge werkloosheid ook mensen aanzet om de rebellenbeweging te vervoegen. Personen die willen protesteren tegen deze wantoestanden zullen immers in een extreme lezing van de islam of het gewapend verzet op zich de enige mogelijkheid vinden om hun ongenoegen te uiten aangezien er geen alternatieven openstaan voor de gemiddelde Dagestaan. De meerderheid van de Dagestanen heeft immers geen mogelijkheid om deel te nemen aan het bestuur of het zelfs maar te beïnvloeden. Daarbij komt dat de invloed van salafisme sterker wordt en het soefisme bij een deel van de maatschappij, voornamelijk bij jongeren, aan autoriteit ingeboet heeft omdat het te nauw verbonden is met de heersende klasse.³⁰ De onafhankelijke krant *Chernovik* vermeldt in 2015 dat de druk op vreedzame salafisten, die onder Abdulatipov weer opgevoerd is, personen in de rebellenbeweging duwt.³¹

Het netwerk van analisten, Ponars Eurasia, schrijft in oktober 2015 dat rebellen uit de Noordelijke Kaukasus gemotiveerd zijn om IS te vervoegen omdat ze aangetrokken worden door het vooruitzicht te vechten voor de voorhoede van globaal jihadisme onder de vlag van een goed gefinancierde organisatie die haar eigen territorium heeft. Dit steekt scherp af tegen de gemarginaliseerde rebellenbeweging in de Noordelijke Kaukasus.³² Volgens Memorial trekt vooral een comfortabel leven

²⁵ International Relations and Security Network, 05/06/2007, [url](#); Jamestown, 20/12/2007, [url](#); Chernovik, 16/01/2009, [url](#); FIDH, 09/2010, [url](#); SWP Berlin, 08/2015, [url](#) p.17

²⁶ International Relations and Security Network, 05/06/2007, [url](#); Jamestown, 20/12/2007, [url](#); Chernovik, 16/01/2009, [url](#); FIDH, 09/2010, [url](#)

²⁷ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 12

²⁸ Chernovik, 16/01/2009, [url](#); Central Asia-Caucasus Analyst, 29/09/2010, [url](#)

²⁹ Memorial 18/10/2010, [url](#); Memorial, 14/10/2011, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); Memorial, 24/10/2012, [url](#)

³⁰ Council of Europe, 04/06/2010, [url](#); Memorial, 23/07/2010, [url](#); SWP, 10/2010, [url](#); Central Asia-Caucasus Analyst, 29/09/2010, [url](#); Jamestown, 14/12/2011, [url](#); Jamestown, 10/01/2013, [url](#); Jamestown, 16/08/2012, [url](#); Gazeta, 08/08/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#); Saferworld, 03/2012, [url](#); ICG, 06/09/2013, [url](#) p. 19

³¹ Chernovik, 10/01/2015, [url](#)

³² Ponars Eurasia, 10/2015, [url](#)

“volgens de sharia” en goede wapenuitrusting de salafisten aan om IS te vervoegen.³³ Sinds het instorten van het door IS gecontroleerde zone in de loop van 2017 is deze factor van aantrekking weggevallen.³⁴ CES ziet naast de salafistische religieuze overtuiging nog andere redenen zoals het bestaan van historische contacten tussen Dagestan en Syrië en een moeilijke socio-economische situatie in de Noordelijke Kaukasus.³⁵ In december 2015 schrijft On Kavkaz dat de redenen die personen uit Dagestan er toe aanzetten om IS te vervoegen en naar het Midden-Oosten te trekken niet enkel religieuze of wereldbeschouwelijke van aard zijn, maar eerder gevarieerd. On Kavkaz citeert M. Shamilov, adjunct-hoofd van de Maatschappelijke Waarnemingscommissie van Dagestan, volgens wie Dagestanen deels naar IS gedreven worden door de hardheid waarmee de ordediensten antiterroristische operaties uitvoeren in Dagestan. Daarnaast is het bestaan van de zogenaamde “wahhabietenlijst” ook een factor die volgens Shamilov aanzet tot het vervoegen van IS.³⁶ In 2016 ziet de analist Malashenko van Carnegie Moscow Center nog steeds een veelvoud van factoren die personen in de armen van IS duwen. Hij vernoemt hierbij de onopgeloste socio-economische problemen, corruptie en de brutale maatregelen die men neemt om elke vorm van islamistische onvrede te onderdrukken.³⁷

HRW schrijft in 2015 dat het klimaat van rechteloosheid en straffeloosheid voor misbruiken in Dagestan lijkt bij te dragen tot de populariteit van IS bij de plaatselijke jongeren.³⁸

1.1.5. Structuur en omvang

1.1.5.1. Structuur

Sinds 2009 waren er al sterke indicaties dat de rebellen van het Emiraat van de Kaukasus zich gestructureerd hadden in losse, autonoom werkende eenheden verspreid over de ganse Noordelijke Kaukasus. Ze waren onderverdeeld in zogenaamde *vilayats* waarvan het actiegebied grotendeels samenvalt met de officiële grenzen van de republieken in de Noord Kaukasus. In Dagestan waren deze eenheden verder onderverdeeld in cellen die lokaal *jamaat* genoemd worden. De *jamaats* werkten onafhankelijk en voorzagen grotendeels in hun eigen financiering, maar zouden wel beperkt onderling contact hebben zodat ze hun werking konden coördineren. In Dagestan benoemt men deze *jamaats* vaak geografisch, bijvoorbeeld Gubdenskiy, Gimrinskiy, Khasavyurtovski, alhoewel ze verschillende officiële Dagestaanse rayons kunnen overspannen. De *jamaats* waren volgens Jamestown verder onderverdeeld in subgroepen die zelf ook maar beperkt onderling contact hadden. De bronnen gaan er van uit dat het contact tussen de Dagestaanse groeperingen en de opeenvolgende emirs van het Emiraat van de Kaukasus tot een absoluut minimum herleid was.³⁹

Tot in 2014 waren de rebellen in Dagestan niet alleen actief in het berggebied, maar ook in steden zoals Makhachkala, Khasavyurt, Derbent, Kizilyurt en Buynaksk. In 2013 lag het zwaartepunt van de rebellenactiviteiten nog in de voorgenoemde steden en in de *rayons* Khasavyurt, Uncukul, Karabudakhkent, Kizilyurt, Cumadin en Cuntin.⁴⁰ In 2015 is de geografische activiteit van de rebellen echter verschoven. Zo verklaarde de Dagestaanse minister van Binnenlandse Zaken in december 2015 dat er vooral rebellenactiviteit was in het zuiden van Dagestan in de *rayons* Shamil’,

³³ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 14

³⁴ Kavkaz-uzel, 01/03/2018, [url](#); Memorial, 23/02/2018, [url](#) p. 13

³⁵ Center for Eastern Studies, 21/09/2015, [url](#), pp. 27-36

³⁶ On Kavkaz, 7/12/2015, [url](#)

³⁷ Carnegie Moscow Center, 21/01/2016, [url](#)

³⁸ HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 6

³⁹ Chernovik, 16/01/2009, [url](#); Kommersant, 04/02/2012, [url](#); Memorial, 10/07/2012, [url](#); Memorial, 23/01/2013, [url](#); Memorial, 24/10/2012, [url](#); Jamestown, 16/08/2012, [url](#); Jamestown, 17/01/2014, [url](#); Center for Eastern Studies, 01/2014, [url](#), p. 18

⁴⁰ Memorial, 14/02/2014, [url](#), p. 18; SWP Berlin, 08/2015, [url](#) p. 18

Khunzakh, Gunib, Cumadin en Cuntin.⁴¹ In dezelfde maand verklaarde Memorial dat de rebellengroeperingen in Dagestan vooral actief waren in de moeilijk toegankelijke bergregio's en dat de rebellengroepen in de steden grotendeels vernietigd zijn. Enkel in Khasavyurt is er volgens Memorial nog een actieve stedelijke rebellengroep.⁴² Ook in 2016 schrijft de Kaukasusexpert Mikhail Roshchin dat de ordediensten de rebellen grotendeels uit het noordelijke en centrale deel van Dagestan verdreven hebben en dat ze nu voornamelijk in de zuidelijke regio van Dagestan actief zijn.⁴³ In 2017 was de activiteit van de rebellen beperkt en geen van de geraadpleegde bronnen vermeldt een duidelijke zone waarbinnen de rebellen in dat jaar actief waren.

In 2018 schrijft Memorial dat de ordediensten er al enige tijd op wijzen dat de rebellen zich nu geherstructureerd hebben in kleine slapende cellen. Deze cellen voeren nu soms ook aanslagen uit zonder te beschikken over oorlogswapens, maar bijvoorbeeld enkel met messen. Memorial voegt er aan toe dat verschillende experts scepticisme vertonen bij sommige acties waarbij de ordediensten slapende cellen van IS-aanhangers ontmantelen. Volgens de experts zijn hierbij soms aanwijzingen dat het kan gaan om gefabriceerde zaken die de ordediensten op touw zetten om goede resultaten te halen.⁴⁴

1.1.5.2. Omvang

In december 2015 schrijft Memorial met een verwijzing naar een overheidsbron dat er nog veertien rebellengroepen actief zijn in Dagestan, die samen nog 63 leden tellen. De grootste afdeling hiervan zou de rebellengroep van Gimry zijn die vijftien leden telt. Eind november 2015 werd deze afdeling volgens Memorial grotendeels vernietigd.⁴⁵ In februari 2016 verklaarde het hoofd van Dagestan, Abdulatipov, dat er nog twaalf rebellengroepen actief zijn in Dagestan, die samen nog 50 leden tellen.⁴⁶

Geen van de door Cedoca geraadpleegde bronnen heeft gegevens over het aantal rebellen dat zich in Dagestan aangesloten heeft bij IS, er is dus geen duidelijkheid over de omvang van de rebellenbeweging onder IS-vlag in de republiek. Vermeldenswaard hierbij is dat het hoofd van de FSB, A. Bortnikov, in december 2015 verklaarde dat de ordediensten in 2015 in gans de Noordelijke Kaukasus twintig van de zesentwintig rebellenleiders gedood heeft die trouw gezworen hebben aan IS. Volgens Bortnikov heeft dit ook de slagkracht van het nieuw opgekomen IS sterk aangetast.⁴⁷ Ook in 2016 werden er verschillende IS-leiders in Dagestan gedood. Op 17 juni 2016 doodde men zo Gasan Abdullaev, een IS-leider, bij een schietpartij nabij het dorp Gedzhukh, rayon Derbent en op 4 december 2016 werd in het dorp Talgi Rustam Asel'derov door de ordediensten gedood. Hij was een van de eerste rebellenleiders om trouw aan IS te zweren en tevens leider van de lokale afdeling ervan.⁴⁸ Op 11 april 2017 doodden de ordediensten bij een schietpartij Il'yas Khalilov, de leider van de rebellen in Makhachkala.⁴⁹

Tot eind 2014 verklaarden tal van bronnen dat de instroom van nieuwe rekruten bij het Emiraat van de Kaukasus groot bleef.⁵⁰ De krant *Chernovik* schrijft in maart 2014 dat uit verklaringen van de Dagestaanse minister van Binnenlandse Zaken blijkt dat, ondanks het feit dat de rebellen in

⁴¹ Kavkaz-uzel, 10/12/2015, [url](#)

⁴² Memorial, 29/12/2015, [url](#), p. 24

⁴³ Kavkaz-uzel, 18/02/2016, [url](#)

⁴⁴ Memorial, 23/02/2018, [url](#) p. 13

⁴⁵ Memorial, 29/12/2015, [url](#), p. 24

⁴⁶ Kommersant, 01/02/2016, [url](#)

⁴⁷ Nationaal Antiterroristisch Comité, 15/12/2015, [url](#)

⁴⁸ Memorial, 19/01/2017, [url](#) p. 20; Kavkaz-uzel, 21/02/2017, [url](#)

⁴⁹ Kavkaz-uzel, 12/04/2017, [url](#)

⁵⁰ Chernovik, 16/01/2009, [url](#); Kommersant, 04/02/2012, [url](#); Memorial, 10/07/2012, [url](#); Memorial, 23/01/2013, [url](#); Memorial, 24/10/2012, [url](#); Jamestown, 16/08/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#)

Dagestan zware verliezen leiden, ze toch hun activiteiten kunnen in stand houden dankzij onder andere een basis van handlangers. *Chernovik* voegt er aan toe dat volgens gegevens van de Dagestaanse FSB en de MVD het aantal rebellen in de republiek in de periode oktober 2013 – maart 2014 zelfs toegenomen is.⁵¹ Vanaf eind 2014 veranderde de situatie echter. Zo vermeldde CES in november 2014 en in januari 2015 dat sommige rebellengroepen verklaren dat hun aantal rekruten en de steun van de bevolking afneemt.⁵² Reeds in juni 2015 schrijft Memorial dat de slagkracht van de rebellen van het Emiraat van de Kaukasus verder ingeperkt is nadat door de opkomst van IS in de regio haar structuur nog verder aantastte. Na het aanstellen van een IS vertegenwoordiger in de Noordelijke Kaukasus is er sprake van een definitieve breuk tussen de twee organisaties en van een verdere leegloop van het Emiraat van de Kaukasus. Volgens Memorial hebben verschillende emirs van het Emiraat van de Kaukasus nog nauwelijks strijders onder hun bevel.⁵³ Nadat in augustus 2015 de nog maar enkele maanden voordien aangestelde leider van het Emiraat van de Kaukasus, Abu Usman Gimrinskiy, door de ordediensten gedood werd sprak Memorial van een onherstelbare slag voor het Emiraat van de Kaukasus.⁵⁴

Sindsdien is er een verdere verschuiving ten voordele van IS waar te nemen. In december 2015 verklaarde Memorial dat de werking van het Emiraat van de Kaukasisch grotendeels stilgevallen is.⁵⁵ Hier kan aan worden toegevoegd dat, volgens verklaringen van het hoofd van de FSB A. Bortnikov in december 2015, de uittocht van strijders naar Syrië ([zie infra](#)) in combinatie met acties van de ordediensten er toe leiden dat de instroom van nieuwe strijders in de Noordelijke Kaukasus zelf lamgelegd werd.⁵⁶ Het Centre for Research and Evidence on Security Threats vermeldt in november 2017 dat alles er op wijst dat IS er niet in slaagt om zijn aantrekkingskracht te vertalen in steun of rekruten voor zijn rebellenactiviteit in de Noordelijke Kaukasus. Het leidt in de eerste plaats in een uittocht naar Syrië en Irak.⁵⁷ Zoals al vermeld vond Cedoca in de geraadpleegde bronnen geen cijfermateriaal over het mogelijke aantal IS-aanhangers die in Dagestan actief zijn. De bronnen vermelden dat er aan IS gelinkte eenheden in Dagestan actief zijn, maar dat hun acties beperkt blijven. Neil Hauer, een analist die schrijft voor Jamestown Foundation, stelt dat IS niet rechtstreeks betrokken is bij de creatie en leiding van eenheden in de Noordelijke Kaukasus. Eerder wordt IS als een soort merknaam gebruikt door lokale rebelleneenheden.⁵⁸ De journalist Orkhan Dzhemal' van *Forbes* schrijft hierover dat IS wellicht geen financiële steun of manschappen stuurt naar de IS-eenheden in de Noordelijke Kaukasus. De banden beperken zich eerder tot het onderhouden van een correspondentie. Begin 2016 merkt de analist Malashenko van Carnegie Moscow Center op dat IS zelf onder druk staat en financieel niet meer zo sterk is, zodat IS-steun aan de eenheden in de Kaukasus wellicht niet verwezenlijkt wordt.⁵⁹

1.1.5.3. Vertrek naar Midden-Oosten

Memorial en CES wijzen er op dat in 2014 steeds duidelijker werd dat rebellenstrijders vanuit Dagestan naar conflictgebieden in het Midden-Oosten, in de eerste plaats naar Syrië, trekken om daar deel te nemen aan het plaatselijke conflict. Deze verplaatsing naar Syrië is volgens Memorial aantrekkelijk voor de rebellen aangezien het vaak rebellen betreft met een extremistische religieuze visie die moeilijk aansluiting vindt met de Dagestaanse bevolking. In Syrië kunnen deze rebellen dan

⁵¹ Chernovik, 31/03/2014, [url](#)

⁵² Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 8-10; Center for Eastern Studies, 15/01/2015, [url](#)

⁵³ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 15-17; Memorial, 30/09/2015, [url](#), p. 6

⁵⁴ Memorial, 30/09/2015, [url](#), p. 5

⁵⁵ Memorial, 29/12/2015, [url](#), p. 24

⁵⁶ Nationaal Antiterroristisch Comité,, 15/12/2015, [url](#)

⁵⁷ Centre for Research and Evidence on Security Threats, 20/11/2017, [url](#) p. 15

⁵⁸ Jamestown, 13/02/2017, [url](#)

⁵⁹ Carnegie Moscow Center, 21/01/2016, [url](#); Kavkaz-uzel, 18/02/2016, [url](#)

in een soort staatstructuur wonen die wel volgens hun idealen werkt. Verschillende strijders laten volgens Memorial en het hoofd van de Dagestaanse MVD, Magomedov, dan ook hun gezin naar Syrië overkomen. Deze uitstroom van strijders leidt volgens Memorial en CES tot een verzwakking van de rebellenbeweging in de Noordelijke Kaukasus. De toenmalige Kaukasische rebellenleider Kebekov heeft in mei 2014 dan ook verklaard dat de strijd in Syrië "een heilige zaak" is, maar dat de Kaukasiërs hun "eigen zaak" thuis hebben.⁶⁰ Mogelijk heeft deze oproep weinig invloed gehad aangezien Memorial in juni 2015 schrijft dat de meerderheid van de experts er van uit gaan dat de meeste rebellenleiders in de Noordelijke Kaukasus ondertussen trouw gezworen hebben aan IS en dat er binnen het reeds verzwakte Emiraat van de Kaukasus geen charismatische figuren meer zijn die deze beweging kunnen tegengaan.⁶¹

Memorial citeert cijfers van de FSB die stellen dat er in juli 2013 zo'n 200 Dagestanen in Syrië strijden en in de lente van 2014 zo'n 270 à 300.⁶² In december 2015 verklaarde de Dagestaanse minister van Binnenlandse Zaken dat er zo'n 900 Dagestanen in Syrië strijden. Sommigen hebben hun gezin meegenomen en allen zouden federaal geseind staan.⁶³ In december 2015 citeert Jamestown de Russische website Gazeta.ru die stelt dat volgens officiële Dagestaanse cijfers er al 600 Dagestanen naar Syrië getrokken zijn. Nog volgens deze bron verklaarde de Dagestaanse politie aan journalisten dat er 5.000 Dagestanen naar Syrië trokken, waarbij de politie er van uit gaat dat iedereen die naar Turkije trekt uiteindelijk naar Syrië gaat om te strijden. Volgens Jamestown gaat echter een aanzienlijk deel van hen naar Turkije voor zaken of voor studies.⁶⁴ In januari 2016 citeert Jamestown het hoofd van Dagestan, Abdulatipov, volgens wie er 643 Dagestanen naar Syrië en Irak trokken. In februari 2016 schrijft *Kommersant* dat Abdulatipov verklaarde dat er 800 Dagestanen in deze landen strijden.⁶⁵ In mei 2016 schrijft het Britse tijdschrift *The Economist* op zijn beurt dat er officieel zo'n 900 Dagestanen in het Midden-Oosten zitten, maar dat niet nader genoemde experts het reële aantal op 4.000 schatten.⁶⁶ In januari 2017 tenslotte verklaarde het hoofd van de Dagestaanse MVD, Abdurashid Magomedov, dat er ongeveer 1.200 Dagestanen in Syrië strijden, wat volgens hem een toename is van 300 op een jaar.⁶⁷ In 2015 schrijft Memorial dat het moeilijk is om objectieve cijfers te geven over het aantal Dagestanen dat naar het Midden-Oosten trekt.⁶⁸ HRW schrijft in januari 2017 dat de uittocht van Dagestaanse rebellen naar het Midden-Oosten voortduurt. Sindsdien zou er een afname zijn van het aantal vertrekkers naar Syrië en Irak.⁶⁹

Deze uittocht leidt volgens Memorial tot een daling van geweld in heel de Noordelijke Kaukasus. Memorial citeert hiervoor statistieken van de FSB volgens degene het totaal van terroristische activiteiten in de regio 2,5 keer verminderde in 2015 ten opzichte van het voorgaande jaar.⁷⁰ Ook de onafhankelijke krant *Novaya Gazeta* schrijft dat er een oorzakelijk verband is tussen de uittocht van rebellen uit de Noordelijke Kaukasus naar Syrië en de daling van geweld in de Noordelijke Kaukasus.⁷¹ Eind 2017 en begin 2018 schrijft Memorial dat de activiteit van de rebellen in Dagestan en de Noordelijke Kaukasus in zijn geheel op een laag peil staat.⁷² De ordediensten hebben geruime

⁶⁰ Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 21-23; CTC Sentinel, 03/2014, [url](#) ; Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 6; Kavkaz-uzel, 21/02/2017, [url](#)

⁶¹ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 15-17

⁶² Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 5-6; Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 25; Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 13-20

⁶³ Kavkaz-uzel, 10/12/2015, [url](#)

⁶⁴ Jamestown, 11/12/2015, [url](#)

⁶⁵ Jamestown, 08/01/2016, [url](#); Kommersant, 01/02/2016, [url](#)

⁶⁶ The Economist, 07/05/2016, [url](#)

⁶⁷ Kavkaz-uzel, 31/01/2017, [url](#); Kavkaz-uzel, 21/02/2017, [url](#); Memorial, 10/10/2017, [url](#) p. 21

⁶⁸ Memorial, 30/09/2015, [url](#)

⁶⁹ HRW, 29/01/2017, [url](#); Centre for Research and Evidence on Security Threats, 20/11/2017, [url](#); Memorial, 23/02/2018, [url](#); Memorial, 10/10/2017, [url](#); Kavkaz-uzel, 01/03/2018, [url](#)

⁷⁰ Memorial, 29/12/2015, [url](#), p. 23

⁷¹ Novaya Gazeta, 29/07/2015, [url](#) ; Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 17

⁷² Memorial, 23/02/2018, [url](#); Memorial, 10/10/2017, [url](#)

tijd de uittocht van potentiële rebellen naar het Midden-Oosten gedoogd, maar in januari 2017 schrijft Memorial dat dit gedoogbeleid stopgezet is.⁷³ In oktober 2017 verklaart het hoofd van de Dagestaanse grenswachtafdeling van de FSB dat er sinds januari 2017 meer dan tien jonge personen (17-35 jaar) aan de Russische grens gearresteerd zijn die naar Syrië en Irak probeerden te gaan.⁷⁴

Sinds 2014 is er volgens Memorial en Caucasian Knot ook een beweging waar te nemen van Kaukasische strijders die terugkeren uit het Midden-Oosten, ook al gaat het hier wellicht slechts om enkelingen. In 2015 bevestigde Memorial dat het aantal terugkeerders beperkt blijft tot enkelingen en dat er nog geen georganiseerde terugkeerbeweging waar te nemen is.⁷⁵ Begin 2016 schrijft Malashenko, een analist van Carnegie Moscow Center dat er volgens een niet nader genoemde bron bij de ordediensten op dat moment ongeveer 900 strijders vanuit het Midden-Oosten teruggekeerd zijn naar de Noordelijke Kaukasus.⁷⁶ Cijfers voor Dagestan zelf vond Cedoca niet terug in de geraadpleegde bronnen. Het Centre for Research and Evidence on Security Threats schrijft in november 2017 dat slechts een beperkt aantal van de terugkeerders zich aansloten bij de rebellen in de Noordelijke Kaukasus. De impact van terugkeerders op de rebellenbeweging is beperkt en zal volgens het Centre niet leiden tot een heropleving ervan. In Dagestan identificeerde het Centre twee terugkeerders die zich opnieuw aansloten bij de rebellenbeweging in Zuid-Dagestan, Kamaldin Kazimagomedov en Gadzhi Abdulayev. Ze werden gedood respectievelijk één en tien maanden na hun terugkeer.⁷⁷

Het Centre for Research and Evidence on Security Threats voerde onderzoek uit naar het aantal Dagestanen dat veroordeeld werd voor het reizen naar Syrië of voor het proberen uitvoeren van zo'n reis. In november 2017 telden ze 56 hiervoor effectief veroordeelde Dagestanen.⁷⁸

In november 2017 organiseerde Ramzan Kadyrov de terugkeer van een negentigtal aan IS gelinkte vrouwen uit Syrië en Irak. Twee van hen zijn Dagestanen. Een van deze vrouwen, Naida Shaykh-Akhmedova, is op 23 januari 2018 in Khasavyurt veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens betrokkenheid bij een illegale gewapende formatie in het buitenland. Op 6 februari 2018 startte in Makhachkala een proces tegen de tweede vrouw, Zagidat Abakarova, die op 15 februari 2018 veroordeeld is tot acht jaar kolonie op basis van dezelfde beschuldigingen.⁷⁹

1.2. Ordediensten

Volgens een bevraging van *Chernovik* in december 2016 heeft de bevolking weinig vertrouwen in de ordediensten. Op de vraag in welke mate men zich beschermt voelt tegen willekeur van de ordediensten antwoordde 45 % dat ze zich helemaal niet beschermd voelen en 37 % dat ze zich slecht beschermd voelen. Op de vraag wat iemand doet wanneer zijn rechten geschonden worden antwoordde 32 % dat ze niets ondernemen omdat het toch zinloos is een beroep te doen op de autoriteiten. 20 % antwoordde dat ze zich dan tot de ordediensten (MVD, FSB, procuratuur) wenden, wat evenveel is als het aantal dat zou proberen om de aandacht van de media te trekken om zijn problemen op te lossen.⁸⁰

⁷³ Memorial, 19/01/2017, [url](#) p. 21

⁷⁴ Kavkaz-uzel, 01/03/2018, [url](#)

⁷⁵ Memorial, 30/06/2015, [url](#), p. 17; Memorial, 30/09/2015, [url](#), p. 7

⁷⁶ Carnegie Moscow Center, 21/01/2016, [url](#)

⁷⁷ Centre for Research and Evidence on Security Threats, 20/11/2017, [url](#) p. 14 & 17

⁷⁸ Centre for Research and Evidence on Security Threats, 20/11/2017, [url](#) p. 9

⁷⁹ Chernovik, 09/02/2018, [url](#)

⁸⁰ Chernovik, 23/12/2016, [url](#)

Uit tal van bronnen waaronder Memorial, Nederlandse ambtsberichten, ICG, de onafhankelijke Dagestaanse krant *Novoe Delo*, HRW en US Department of State, blijkt dat de ordediensten zich geregeld misdragen in hun strijd tegen de rebellenbeweging. Zo heerst er een sterke willekeur, deinzin ze niet terug voor marteling en intimidatie, het vervalsen of verzinnen van bewijsmateriaal en hebben ze weinig of geen respect voor de wet. Daarnaast openen ze soms ongecontroleerd geweervuur op residentiële woningen waar zich rebellen zouden schuilhouden, arresteren en interneren personen op een illegale wijze, onderwerpen hen aan illegale ondervragingstechnieken (foltering, psychologische druk) en maken zich in de meest extreme gevallen mogelijk schuldig aan executies. De ordediensten zullen hier echter zelden of nooit voor vervolgd worden. In de praktijk heerst er voor hen een bijna totale straffeloosheid.⁸¹ In 2017 stuurden verschillende mensenrechtenorganisaties waaronder HRW en Amnesty International (AI) een gezamenlijke brief waarin ze schrijven dat er in de Noordelijke Kaukasus, onder meer in Dagestan, nog steeds geen maatregelen genomen worden tegen de straffeloosheid die sommige leden van de autoriteiten er genieten.⁸²

In haar rapport van 2018 schrijft de Dagestaanse Ombudsman dat er in 2017 nog steeds meldingen zijn van fysieke mishandeling van personen in voorhechtenis.⁸³

Het Nederlandse ambtsbericht *Noordelijke Kaukasus* van 2012 vermeldt bijkomend dat verkrachting van zowel mannelijke als vrouwelijke gedetineerden voorkomt in de Noordelijke Kaukasus, maar dat het taboe daarop zo groot is dat slachtoffers er zelden over durven te spreken.⁸⁴ Uitzonderlijk gebeurt dit toch. Zo vermeldt Caucasian Knot een geval van een vrouw die in Makhachkala in 2014 een nacht gearresteerd werd door de politie en daarbij verkracht zou zijn. De vrouw diende hierover klacht in, maar die werd volgens Caucasian Knot niet behoorlijk onderzocht door de ordediensten.⁸⁵

International Crisis Group (ICG) stelt in 2014 dat de ordediensten doordrongen zijn van illegale praktijken, corruptie en incompetentie, wat het vertrouwen van de bevolking sterk ondermijnt. (ICG) merkt ook op dat de efficiëntie van de ordediensten voornamelijk kwantitatief gemeten wordt aan de hand van arrestaties en afgesloten zaken, wat illegale praktijken zoals foltering en het vervalsen van bewijsmateriaal in de hand werkt.⁸⁶ Chernovik citeert in maart 2014 een rapport van de Dagestaanse procuratuur volgens welke de Dagestaanse politiediensten zich in 2013 schuldig maakten aan tal van wanpraktijken zoals vervalsen van bewijzen en manipuleren van statistieken.⁸⁷ De Dagestaanse Ombudsman vermeldt in zijn rapport van februari 2015 dat de Dagestaanse ordediensten zich in sommige gevallen schuldig maken aan het vervalsen van bewijsmateriaal. Tevens schrijft de Ombudsman dat ze sinds 2006 vruchteloos het probleem aanklaagt van verdachten die vanuit een cel voor voorhechtenis overgebracht worden naar een cel voor tijdelijke detentie waar ze geen contact met hun advocaat of derden verkrijgen.⁸⁸ In het rapport van 2018 schrijft de Dagestaanse Ombudsman dat in Dagestan individuele leden van de ordediensten de strafrechtelijke procedureregels overtreden en zo de rechten van zowel slachtoffers als verdachten schenden. In 2017 kreeg de Ombudsman 152 klachten van burgers over de ordediensten (tegenover 141 in 2016). Het gaat hierbij zowel over klachten betreffende onterechte arrestaties en strafzaken als over weigeringen van de ordediensten om klachten te behandelen. De Ombudsman vermeldt

⁸¹ Nederlands Ministerie Buitenlandse Zaken, 17/01/2012, [url](#); Memorial, 10/07/2012, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); Memorial, 10/2012, [url](#); Nederlands Ministerie Buitenlandse Zaken, 04/06/2013, [url](#) p. 66; US Department of State, 27/02/2014, [url](#), p. 18; ICG, 06/09/2013, [url](#) p. 33-35; Novoe Delo, 15/09/2014, [url](#); HRW, 18/06/2015, [url](#), pp. 57-58; Memorial, 07/06/2016, [url](#)

⁸² HRW, 21/04/2017, [url](#)

⁸³ Dagestaanse Ombudsman, 01/02/2018, [url](#) p. 59-60

⁸⁴ Nederlands Ministerie Buitenlandse Zaken, 17/01/2012, [url](#)

⁸⁵ Kavkaz-uzel, 18/09/2014, [url](#)

⁸⁶ ICG, 06/09/2013, [url](#) p. 34-35 & 37-39

⁸⁷ Chernovik, 31/03/2014, [url](#)

⁸⁸ Dagestaanse Ombudsman, 26/02/2015, [url](#) pp. 18-19

eveneens dat ze meerdere klachten ontving over ordediensten die aan verdachten het recht op een advocaat ontzeggen.⁸⁹

Op 7 februari 2018 vond in Dagestan op aansturen van het nieuwe hoofd, Vladimir Vasil'ev, een grote anti-corruptie operatie plaats. Voor het uitvoeren van deze actie werden manschappen van de centrale diensten van de FSB, het Onderzoekscomité en Rosgvardiya naar Dagestan gestuurd. Tegelijk werd een deel van de Dagestaanse politie naar locaties buiten de steden overgebracht. De woordvoerder van de Dagestaanse MVD verklaarde hierbij dat het niet abnormaal is dat er vanuit andere regio's manschappen naar Dagestan gestuurd worden. Dit gebeurt volgens hem al sinds 2002.⁹⁰ De krant *Chernovik* schrijft hierover dat er sinds kort ook steeds meer berichten over tekortkomingen en overtredingen van de Dagestaanse ordediensten aan het licht kwamen en dat ook de Dagestaanse ordediensten aangepakt worden in de anti-corruptie operatie van Vasil'ev.⁹¹

SWP Berlin schrijft in 2015 dat er een herlocatie van troepen naar Oekraïne plaatsvond, wat de mogelijkheden van federale eenheden in de Noordelijke Kaukasus vermindert. SWP voegt er aan toe dat Nikolay Patrushev, hoofd van de Russische Veiligheidsraad, in maart 2015 verklaarde dat het bestrijden van extremisme en terrorisme in de Noordelijke Kaukasus van primordiaal belang blijft. Nog volgens SWP Berlin vond er in 2015 een toenemend aantal militaire oefeningen plaats in de Noordelijke Kaukasus.⁹² Aansluitend schrijft de Kaukasusexpert, E. Souleimanov, in 2017 dat de acties in Oekraïne en Syrië de mogelijkheden van federale troepen in de Noordelijke Kaukasus aantasten. Volgens Souleimanov leidde het ontplooiën van voornamelijk etnisch-Russisch bemande legereenheden in Dagestan voordien ook tot rivaliteit en vijandigheid met lokale ordediensten die vooral uit vertegenwoordigers van lokale etnische groepen bestaan.⁹³

⁸⁹ Dagestaanse Ombudsman, 01/02/2018, [url](#) p. 51-53

⁹⁰ Novaya Gazeta, 07/02/2018, [url](#)

⁹¹ Chernovik, 2/03/2018, [url](#)

⁹² Journal of Slavic Military Studies (Souleimanov, E.A.), 2017, [url](#)

⁹³ Journal of Slavic Military Studies (Souleimanov, E.A.), 2017, [url](#)

2. Aard en intensiteit van het geweld

2.1. Acties door de rebellen

Wat betreft de concrete aanslagen door de rebellenbeweging, kan men vaststellen dat deze nog steeds in dezelfde actielijn liggen: aanvallen tegen het leger en de ordediensten, vermoorden van leden van de ordediensten, militairen, medewerkers van de procuratuur en vertegenwoordigers van de officiële islam. Bij deze aanslagen vallen ook burgerslachtoffers. Wanneer er aanvallen op de ordediensten uitgevoerd worden is dit in de overgrote meerderheid van de gevallen voornamelijk tegen kleinere groepen of zelfs aparte leden van de ordediensten. Dit bevestigt de verklaring van CES, dat de rebellen de slagkracht niet hebben om grootschalige militaire confrontaties aan te gaan.⁹⁴

De geraadpleegde bronnen vermelden enkele incidenten in Dagestan in 2015, 2016 en 2017 die rechtstreeks aan IS gelinkt worden. Het Centre for Research and Evidence on Security Threats schrijft eind 2017 dat het in Dagestan niet altijd eenvoudig is om IS-activiteit te onderscheiden van dat van andere rebellen.⁹⁵ De bronnen zijn dan ook niet altijd eenduidig over de betrokkenheid van IS bij sommige incidenten. In 2015 vonden er twee gewapende incidenten plaats die aan IS gelinkt kunnen worden: een door de autoriteiten niet bevestigde aanval op een legerkazerne in Magaramkent op 2 september 2015 ; een aanval in Derbent op 30 december 2015 (zie infra). In 2016 waren er minstens vijf incidenten die IS opeiste⁹⁶, in 2017 minstens drie:

- Een zelfmoordaanslag aan een politiecontrolepost in Dzhemikent, Derbent op 15 februari 2016 waarbij drie personen om het leven kwamen.
- Een ontploffing van politiewagens op 29 maart 2016 nabij het dorp Novyy Khushet waarbij één agent gedood werd en er drie gewond raakten.
- Het opblazen van een politiewagen nabij het dorp Sirtich, rayon Tabasaran op 30 maart 2016 waarbij een agent om het leven kwam.
- Een schietpartij op 14 mei 2016 in Derbent waarbij vier rebellen gedood en zeventien leden van de ordediensten verwond werden.
- Op 25 december 2016 werd op de weg Makhachkala-Kaspiysk een politiewagen beschoten waarbij twee agenten om het leven kwamen en werd op dezelfde dag een politiepost in Kizilyurt beschoten, waarbij geen slachtoffers vielen.
- Op 28 augustus 2017 vielen drie mannen in Kaspiysk twee agenten aan met een mes. Eén agent werd gedood, de andere raakte gewond. Twee van de aanvallers werden gedood, één gearresteerd. Volgens *Novaya Gazeta* en Caucasian Knot eiste IS de verantwoordelijkheid op.⁹⁷
- Op 1 oktober 2017 werden in de rayons Babayurt en Kizilyurt twee lokale agenten gedood. Caucasian Knot schrijft dat IS deze moorden later opeiste.⁹⁸
- Op 26 november 2017 viel een inwoner van het dorp Chontaul in Kizilyurt een agent aan met een mes. De agent raakte gewond en de aanvaller werd neergeschoten door een andere

⁹⁴ Memorial, 17/01/2014, [url](#), p. 1; Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 5; Human Rights Watch (HRW), 18/06/2015, [url](#) p. 6, 84

⁹⁵ Centre for Research and Evidence on Security Threats, 20/11/2017, [url](#) p. 16

⁹⁶ Kavkaz-uzel, 20/02/2016, [url](#); Kavkaz-uzel, 31/01/2017, [url](#); Kavkaz-uzel, 21/02/2017, [url](#)

⁹⁷ Memorial, 10/10/2017, [url](#) p. 19; Novaya Gazeta, 20/02/2018, [url](#); Kavkaz-uzel01/03/2018, [url](#)

⁹⁸ Kavkaz-uzel, 01/03/2018, [url](#)

agent. *Novaya Gazeta* schrijft dat deze aanslag mogelijk door aanhangers van IS uitgevoerd is, maar de ordediensten beschouwen het enkel als een "aanval op het leven van een politieagent" en niet als een terreurdaad.⁹⁹

-Op 18 februari 2018 voerde een zekere Khalil Khalilov in Kizlyar een aanval uit op een orthodoxe kerk. De man schoot vijf personen dood en verwondde er vier vooraleer hij zelf neergeschoten werd. Volgens *Novaya Gazeta* en *Caucasian Knot* vonden de ordediensten op zijn telefoon een zelf opgenomen video waarin hij zichzelf voorstelt als lid van IS. Het onderzoek spreekt voorlopig echter niet van terrorisme, maar van een moordaanslag. Experts beschouwen het volgens *Caucasian Knot* als een aanslag door een *lone wolf*.¹⁰⁰

Vermeldenswaard hierbij is dat er op 29 december 2016 in Dagestan een groep van zeven vermoedelijke IS aanhangers gearresteerd werden die volgens de ordediensten deel uitmaakten van een zogenaamde slapende cel en die een aanslag in Moskou planden. De meesten waren afkomstig uit de *rayon Khasavyurt*.¹⁰¹ Op 14 oktober 2017 arresteerden de ordediensten in Makhachkala en Moskou enkele personen die lid zouden zijn van een slapende cel van IS. Volgens de ordediensten planden ze met explosieven en messen een aanslag te plegen op een internationale bijeenkomst van jongeren in Makhachkala in oktober 2017. Volgens de ordediensten hebben de arrestanten deze plannen bekend.¹⁰²

Uit de onderstaande cijfers mag blijken dat het geweld in Dagestan na een zekere stijging in 2016 opnieuw een daling kende in 2017. Zo herneemt het de dalende trend die zich in de jaren voor 2016 aftekende. Ook de neerwaartse trend in het aantal slachtoffers die in 2016 omgebogen werd naar een nieuwe toename, daalde opnieuw in 2017.¹⁰³

Volgens officiële cijfers van de Generale Procuratuur van de Russische Federatie vonden er in 2013 in Dagestan 365 "misdaden van terroristische aard" plaats. In 2014 vonden er volgens dezelfde bron 472 van dergelijke misdaden plaats in Dagestan en in 2015 679. In 2016 liep het cijfer voor deze misdaden in Dagestan op tot 966, een toename van 42 %. In 2017 was er dan weer een sterke afname tot 531 dergelijke misdaden, een afname van 45 %.¹⁰⁴ Volgens de Dagestaanse procuratuur zijn deze stijgingen in 2014 en 2015 veroorzaakt door een verhoogde inzet door de ordediensten; onder andere op het identificeren van personen die hulp verlenen aan terroristen en van personen die naar Syrië trekken om er deel te nemen aan het gewapend conflict.¹⁰⁵ In 2016 gaf de Dagestaanse procuratuur voor het eerst verdere toelichting bij deze cijfers. Hieruit blijkt dat er tot november 2016 907 misdaden van terroristische aard geregistreerd werden, waarvan er 581 betrekking hebben op deelname en ondersteunen van illegale gewapende formaties. Hiervan werd 82 % van de misdaden gepleegd buiten de Russische Federatie.¹⁰⁶

Daarnaast vermeldt de Generale Procuratuur dat ze in Dagestan in 2017 257 personen identificeerden die terroristische activiteiten pleegden tegenover 294 in 2016. In 2015 en 2014 waren dit er respectievelijk 271 en 251. De Generale Procuratuur licht in haar statistieken niet toe wat dit "identificeren" precies inhoudt.¹⁰⁷

⁹⁹ Memorial, 23/02/2018, [url](#), p. 15; *Novaya Gazeta*, 20/02/2018, [url](#)

¹⁰⁰ *Novaya Gazeta*, 20/02/2018, [url](#); *Kavkaz-uzel* 01/03/2018, [url](#); *Kavkaz-uzel*, 19/02/2018, [url](#)

¹⁰¹ RBK, 29/12/2016, [url](#)

¹⁰² Chernovik, 16/10/2017, [url](#); Chernovik, 15/10/2017, [url](#)

¹⁰³ Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 5-6 & 8-10; Memorial, 27/06/2018, [url](#), p. 7

¹⁰⁴ Generale Procuratuur van de Russische Federatie, s.d., [url](#)

¹⁰⁵ Procuratuur van de republiek Dagestan, 12/02/2015, [url](#); Procuratuur van de republiek Dagestan, 03/02/2016, [url](#)

¹⁰⁶ Procuratuur van de Republiek Dagestan, 28/12/2016, [url](#)

¹⁰⁷ Generale Procuratuur van de Russische Federatie, s.d., [url](#)

2.1.1. Slachtoffers

In de onderstaande tabel staan de cijfers van slachtoffers en aanslagen in Dagestan van Caucasian Knot van de laatste zeven jaar:

	Doden (ordediensten)	Gewonden (ordediensten)	Doden (veronderstelde rebellen)	Gewonden (veronderstelde rebellen)	Bom- aanslagen	Zelf- moordaanslagen
2011 ¹⁰⁸	111	281	173	-	86	4
2012 ¹⁰⁹	110	205	231	7	53	4
2013 ¹¹⁰	88	165	171	12	59	3
2014 ¹¹¹	21	70	163	-	8	0
2015 ¹¹²	13	14	97	-	4	1
2016 ¹¹³	22	52	112	2	13	1
2017 ¹¹⁴	5	5	38	1	6	0

Volgens cijfers van de Dagestaanse procuratuur werden er in 2014 103 aanslagen op leden van de ordediensten gepleegd, waarvan de overgrote meerderheid plaatsvond in het kader van operaties van de ordediensten om leden van illegale gewapende formaties op te pakken. Hierbij kwamen er in 2014 volgens de procuratuur 22 leden van de ordediensten om en raakten er 68 gewond.¹¹⁵ Volgens de Dagestaanse procuratuur werden er in 2016 19 leden van de ordediensten gedood in Dagestan en raakten er 50 gewond.¹¹⁶

Wat betreft burgerslachtoffers vond Cedoca het volgende cijfermateriaal in de geconsulteerde bronnen:

In 2010 vielen er volgens Caucasian Knot 78 burgerdoden en 107 gewonden in Dagestan en steeg het in 2011 verder tot 129 burgerdoden en 130 gewonden. In 2012 daalde dit opnieuw tot 67 burgerdoden en 78 gewonden en in 2013 steeg het tot 82 burgerdoden en 124 gewonden. In 2014 vielen er volgens Caucasian Knot 24 burgerdoden en raakten er 15 gewond. In 2015 vielen er volgens Caucasian Knot 16 burgerdoden en 13 gewonden. In 2016 waren er volgens Caucasian Knot 6 burgerdoden en 10 gewonden.¹¹⁷ In 2017 waren er volgens Caucasian Knot 4 burgerdoden en 2 gewonden.¹¹⁸

Volgens de Dagestaanse minister van Binnenlandse Zaken vielen er in 2013 in Dagestan 12 burgerdoden en raakten er 73 gewond.¹¹⁹

¹⁰⁸ Kavkaz-uzel, 05/01/2012, [url](#)

¹⁰⁹ Kavkaz-uzel, 21/01/2013, [url](#)

¹¹⁰ Kavkaz-uzel, 24/01/2014 [url](#)

¹¹¹ Kavkaz-uzel, 30/01/2015, [url](#)

¹¹² Kavkaz-uzel, 04/02/2016, [url](#)

¹¹³ Kavkaz-uzel, 31/01/2017, [url](#)

¹¹⁴ Kavkaz-uzel, 15/01/2018, [url](#)

¹¹⁵ Procuratuur van de republiek Dagestan, 12/02/2015, [url](#)

¹¹⁶ Procuratuur van de Republiek Dagestan, 28/12/2016, [url](#)

¹¹⁷ Kavkaz-uzel, 13/01/2011, [url](#); Kavkaz-uzel, 05/01/2012, [url](#); Kavkaz-uzel, 21/01/2013, [url](#); Kavkaz-uzel, 24/01/2014 [url](#); Kavkaz-uzel, 30/01/2015, [url](#); Kavkaz-uzel, 04/02/2016, [url](#); Kavkaz-uzel, 31/01/2017, [url](#)

¹¹⁸ Kavkaz-uzel, 15/01/2018, [url](#)

¹¹⁹ Itar-Tass, 27/03/2014, [url](#)

De overheidsgetrouwe website Vestnik Kavkaza citeert cijfers van het hoofd van het interne toezicht van de MVD voor Dagestan volgens wie er in 2014 in de republiek 2 burgerdoden vielen.¹²⁰

Verschillende bronnen vermelden dat de aanslagen van de rebellen in de eerste plaats de ordediensten en militairen viseren en niet de burgerbevolking. Er zijn bijna geen aanslagen die bewust gepleegd worden om onschuldige burgerslachtoffers te maken. Burgers die bij aanslagen of een ander gewapend treffen tussen rebellen en ordediensten om het leven komen zijn toevallige omstaanders.¹²¹ In mei 2014 verklaarde de nieuwe leider van de Kaukasische rebellenbeweging, Kebekov, nog expliciet dat hij categoriek tegen het plegen van aanslagen tegen de burgerbevolking is. Daarnaast verbood hij zelfmoordaanslagen door vrouwen en riep hij de rebellen op om vrouwen niet in de gewapende strijd te betrekken.¹²²

Jamestown vermeldt dat rebellen, mogelijk gelinkt aan IS, op 29 december 2015 in Derbent een aanslag uitvoerden waarbij ze een Russische grenswachter doodden, maar ook het vuur openden op een groep burgers die er een historische bezienswaardigheid bezochten. Deze beschieting van burgers is tot heden een alleenstaand incident.¹²³

Alhoewel de Dagestaanse rebellen zich dus concentreren op aanvallen op vertegenwoordigers van de staat, hebben ze in de voorbije jaren ook aanslagen gepleegd tegen burgers van wie de gedragingen niet stroken met hun lezing van de islam. Zo zijn er in de voorgaande jaren al alcoholverkopers, waarzeggers en volksgenezers gedood bij gerichte aanslagen door de rebellen. Cedoca vond in de geraadpleegde bronnen geen informatie over dergelijke moorden in 2016 en 2017.¹²⁴ Verder zijn er de laatste jaren ook verschillende aanslagen geweest tegen vertegenwoordigers van de "officiële islam" wat ook in de lijn ligt van rebellenacties tegen personen met een andere kijk op de islam. De aanslagen tegen vooraanstaande soefi-sjeiks zouden volgens o.a. FIDH en ICG mogelijk gemaakt zijn door het feit dat een deel van de huidige rebellen opgegroeid zijn zonder ooit aanhanger geweest te zijn van een soefi-sjeik, wat de drempel om er aanslagen tegen te plegen zeker verlaagt. In de geraadpleegde bronnen vond Cedoca evenmin vermeldingen over dergelijke aanslagen in 2016 en 2017.¹²⁵

In de volgende paragrafen staan enkele voorbeelden van dergelijke aanslagen:

Op 27 september 2013 werd er in Khasavyurt een winkel opgeblazen waar men alcohol verkocht. Op 11 oktober 2013 werd er een gelijkaardige winkel in Kizilyurt opgeblazen.¹²⁶

Op 11 april 2014 werd in de *rayon* Kizilyurt, Magomed Zakar'yaev, een plaatselijke dorpsimam gedood. Volgens de dorpsbewoners werd hij gedood omwille van zijn anti-salafistische houding.¹²⁷

Op 25 september 2014 werd in het dorp Teletl' een zekere Shamil' Badaviev gedood. De man was de drijvende kracht achter de bouw van enkele moskeeën en een madrassa en stond bekend om zijn anti-extremistische overtuiging.¹²⁸

In september 2015 werd in het dorp Rubas een waarzegster, haar man en een bezoeker gedood door vermoedelijke rebellen.¹²⁹

¹²⁰ Vesti Kavkaza, 27/12/2014, [url](#)

¹²¹ Memorial, 31/03/2009, [url](#); Kommersant, 04/02/2012, [url](#); Jamestown, 04/01/2016, [url](#)

¹²² Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 21; Kavkaz-uzel, 29/12/2014, [url](#); Kavkaz-uzel, 30/12/2014, [url](#)

¹²³ Jamestown, 04/01/2016, [url](#)

¹²⁴ Jamestown, 04/01/2016, [url](#)

¹²⁵ FIDH, 09/2010, [url](#); Jamestown, 10/01/2013, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#)

¹²⁶ Memorial, 14/02/2014, [url](#), p. 17

¹²⁷ Novaya Gazeta, 11/04/2014, [url](#)

¹²⁸ Kommersant, 09/10/2014, [url](#)

¹²⁹ Kavkaz-uzel, 15/09/2015, [url](#)

Op 9 september 2015 werd de imam van het dorp Kurush, *rayon* Khasavyurt, Magomed Khidirov, doodgeschoten na het ochtendgebed. De imam verzette zich actief tegen de invloed van salafisten.¹³⁰

De geraadpleegde bronnen vermelden dat gewone burgers druk kunnen ondervinden van de rebellen. Sinds 2009 is gebleken dat de rebellen ondernemers, welstellende Dagestanen en ambtenaren onder druk zetten om hen financiële steun te geven. Daarnaast zouden sommigen zich ook schuldig maken aan diefstal en roofovervallen om hun werking te financieren. Verschillende aanslagen tegen winkels worden dan ook in verband gebracht met het feit dat de eigenaars weigerden te betalen aan de rebellen. De autoriteiten geven toe dat de financiering van de rebellen voornamelijk intern gebeurt en niet afhangt van buitenlandse geldschieters. De rebellen hebben zo een rudimentair belastingsysteem opgelegd aan sommige personen en de Dagestaanse ex-president Magomedov verklaarde zelfs dat het ondernemers afschrikt om activiteiten in Dagestan te ontwikkelen. Volgens Jamestown zetten de autoriteiten zich dan ook maximaal in om deze manier van fondsenwerving door de rebellen tegen te werken. Daarnaast gaan de autoriteiten er van uit dat er ook welstellende sympathisanten van de rebellenbeweging zijn die vrijwillig financiële bijdragen leveren. In december 2014 verklaarde een federaal hoofd van de MVD, S. Chenchik, dat verschillende ondernemingen en welgestelde familieleden van rebellen de rebellengroeperingen financieel ondersteunen in Dagestan.¹³¹ In een artikel van 2014 vermeldt Open Democracy dat rebellen gebruik maken van usb-sticks die ze aan zakenmensen bezorgen en waarop dan een video staat waarin geld voor de rebellenbeweging geëist wordt.¹³² CES merkt in november 2014 op dat de rebellen nog steeds dergelijke afperspraktijken hanteren, maar dat criminele bendes deze tactiek beginnen kopiëren zodat het niet steeds duidelijk is of de rebellen of gewone criminelen achter de afpersingen zitten.¹³³ In februari 2016 verklaarde het toenmalige hoofd van Dagestan, Abdulatipov, dat het aantal gevallen van afperspraktijken door rebellen in de loop van de twee laatste jaren zowat volledig afgenomen is.¹³⁴ Memorial schrijft in 2016 dat de rebellenbeweging en gewone criminele netwerken ondertussen gedeeltelijk met elkaar verweven zijn in Dagestan.¹³⁵

2.2. Verdwijningen en arrestaties

De manier waarop de verdwijningen in Dagestan plaatsvinden, veranderde doorheen de tijd, zo bleven tot 2007 de slachtoffers van verdwijningen veelal volledig spoorloos.

Vanaf de tweede helft van 2008 neemt men een verschuiving waar van verdwijningen naar het doden tijdens speciale operaties. Ook zijn er minder gevallen van personen die volledig spoorloos verdwijnen, maar worden ze in een groot aantal gevallen "terugggevonden" in een politiecel waar ze dan beschuldigd worden van betrokkenheid bij de rebellen. Vaak geven de ordediensten dan als officieel moment van hun arrestatie een datum enkele dagen na de verdwijning.¹³⁶ In 2015 schrijft HRW dat deze praktijk, waarbij personen eerst enige tijd incommunicado vastgehouden worden door de ordediensten, voortduurt. HRW schrijft dat de ordediensten in sommige gevallen de detentie toegeven, maar bij een deel van de gevallen niet, waarbij het verdere lot van de persoon meestal onbekend blijft. HRW schrijft dat deze praktijk in Dagestan als "ontvoering" benoemd wordt, maar dat het feitelijk arbitraire detenties en gedwongen verdwijningen zijn. De ordediensten weigeren

¹³⁰ Kavkazpress, 09/09/2015, [url](#)

¹³¹ Novoe Delo, 20/12/2013, [url](#); Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 21; Jamestown, 14/11/2014, [url](#)

¹³² SWP Berlin, 10/2010, [url](#); Central Asia-Caucasus Analyst, 29/09/2010, [url](#); Memorial, 14/10/2011, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); Kommersant, 04/02/2012, [url](#); Memorial, 24/10/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#); Open Democracy, 08/03/2014, [url](#)

¹³³ Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 9

¹³⁴ Chernovik, 05/02/2016, [url](#)

¹³⁵ Memorial, 07/06/2016, [url](#) p. 57

¹³⁶ Kavkaz-uzel, 02/07/2008, [url](#); Memorial, 27/10/2008, [url](#); Memorial, 18/01/2012, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#); HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 48

volgens HRW in tal van gevallen hulp aan de familie bij het opsporen van deze vermisten.¹³⁷ *Chernovik* schrijft dat de praktijk waarbij een verdwenen persoon bij de ordediensten teruggevonden wordt zich in 2016 blijft voortdoen en voegt er aan toe dat de persoon dan vaak beschuldigd wordt van bezit van een wapen of drugs.¹³⁸ In februari 2015 schrijft de Dagestaanse Ombudsman dat er een ernstig probleem blijft met de effectiviteit van het onderzoek van strafzaken die geopend werden in het kader van verdwijningen.¹³⁹ In 2018 schrijft de Dagestaanse Ombudsman dat ondanks een neerwaartse trend in het aantal verdwijningen in Dagestan er ernstige gevragen gesteld kunnen worden over de kwaliteit van het onderzoek dat de ordediensten uitvoeren in dergelijke gevallen. De Ombudsman ondernam in 2016 en 2017 stappen om de ordediensten aan te sporen om verdwijningen gedegen te onderzoeken.¹⁴⁰

In februari 2018 hield Memorial in Makhachkala een persconferentie waarin het de problematiek aankaart van arrestaties en verdwijningen waarbij de slachtoffers na enige tijd terug opduiken bij de politie en dan beschuldigd worden van misdaden. Volgens Memorial zijn deze beschuldigingen vaak onterecht. Verschillende familieleden van slachtoffers die in 2017 verdwenen getuigden op de persconferentie.¹⁴¹

Zo schrijft Memorial bijvoorbeeld over de arrestatie van Zaur Shamsudinov door niet geïdentificeerde politiemannen in het dorp Novocatanakh op 15 november 2017. De familie slaagde er daarna niet in om vast te stellen waar hij vastgehouden werd. Op 7 december 2017 is zijn naam toegevoegd aan de officiële lijst van personen die in verband gebracht worden met terrorisme of extremisme.¹⁴²

Een trend die zich sinds 2009 voordoet bij verdwijningen, namelijk het gegeven dat verdwenen personen dood teruggevonden worden, al dan niet als een slachtoffer bij een speciale operatie van de ordediensten tegen de rebellen, blijft zich voordoen. Deze slachtoffers kunnen sporen van foltering vertonen en/of schotwonden hebben. Onder andere Memorial, ICG en het Nederlandse Ambtsbericht maken hier melding van. Mensenrechtenorganisaties hebben dan ook grondige twijfels over het feit dat deze personen tijdens de speciale operatie zelf gedood werden, maar menen eerder dat ze voordien gedood werden en nadien als slachtoffers van een speciale operatie opgevoerd werden.¹⁴³ Memorial voegt hier aan toe dat dit de officiële cijfers over het aantal gedode rebellen kan beïnvloeden aangezien er dus ook slachtoffers van verdwijningen bij gerekend kunnen zijn.¹⁴⁴

De Dagestaanse krant *Chernovik* beschrijft een voorbeeld van een dergelijk incident: op 18 mei 2015 verdween een zekere Zamir Pashaev in het dorp Berekey, *rayon* Derbent. Op 29 mei 2015 herkende zijn familie zijn lijk in het moratorium in Makhachkala. Volgens de ordediensten werd Pashaev gedood tijdens een speciale operatie tegen rebellen op 27 mei 2015 in het dorp Akhnig. De familie ontkent echter alle betrokkenheid van de man bij de rebellenbeweging en wijst er op dat verwondingen en kneuzingen op zijn lichaam niet overeenkomen met de verklaringen van de politie.¹⁴⁵

De verdwijningen in de republiek die aan de Dagestaanse ordediensten toegeschreven worden, vinden vaak redelijk onopvallend plaats. Twee scenario's komen volgens Memorial en HRW het

¹³⁷ HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 4, 26-27, 48

¹³⁸ Chernovik, 15/07/2016, [url](#)

¹³⁹ Dagestaanse Ombudsman, 26/02/2015, [url](#) p. 4

¹⁴⁰ Dagestaanse Ombudsman, 01/02/2018, [url](#) p. 57

¹⁴¹ Memorial, 12/02/2018, [url](#); Caucasian Knot, 09/02/2018, [url](#)

¹⁴² Memorial, 24/11/2017, [url](#); Rossiyskaya Gazeta, 07/12/2017, [url](#)

¹⁴³ Memorial, 26/01/2011, [url](#); Memorial, 18/01/2012, [url](#); Washington Post, 05/09/2011, [url](#); Jamestown, 04/10/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#); Nederlands Ministerie Buitenlandse Zaken, 04/06/2013, [url](#) p. 66; Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 7-8; Memorial, 19/01/2017, [url](#) pp. 2-4

¹⁴⁴ Memorial, 19/01/2017, [url](#) p. 20

¹⁴⁵ Chernovik, 29/05/2015, [url](#)

vaakste voor: ofwel verlaat een persoon zijn huis voor een dagdagelijkse taak en keert hij niet meer terug, ofwel wordt het slachtoffer openlijk door gemaskerde mannen opgepakt en afgevoerd. Dit bemoeilijkt in sterke mate het latere onderzoek om de persoon te vinden.¹⁴⁶

In 2018 schrijft de Dagestaanse Ombudsman dat zes van de zeven door haar geregistreerde gevallen van verdwijning in 2017 volgens getuigen uitgevoerd werden door gemaskerde en gewapende mannen in camouflage-uniform.¹⁴⁷

In juni 2016 werd in Kaspiysk een zekere Ramazan Rashidov opgepakt door gewapende mannen. Dit werd gefilmd door getuigen. Volgens zijn gsm-gegevens werd Rashidov daarna vastgehouden in een politiekantoor, maar hij blijft sindsdien spoorloos. De familie diende klacht in bij het Russische Onderzoekscomité, maar dat weigert ondanks de bewijzen een strafzaak te openen.¹⁴⁸

Deze verdwijningen van personen zijn een van de weinige zaken die geregeld grotere protestacties van gewone burgers teweegbrengen waarbij familieleden en dorpsgenoten een betoging organiseren en/of een weg afsluiten om voor de terugkeer van de verdwenen persoon te ijveren. De laatste tijd hebben dergelijke protestacties een zekere evolutie doorlopen. Eerst namen er alleen vrouwen aan deel omdat de mannen bevreesd waren voor represailles. Vervolgens namen er zowel mannen en vrouwen aan deel en de laatste tijd zijn er meer protestacties waaraan alleen mannen deel nemen. Wat er volgens *Chernovik* op kan wijzen dat de bevolking minder bevreesd is voor acties van de ordediensten.¹⁴⁹ Memorial vermeldt dat dergelijke solidariteitsacties, waarbij een groep burgers zich inzetten om iemands rechten te beschermen tegen vertegenwoordigers van de overheid in de Noordelijke Kaukasus, enkel in Dagestan voorkomen.¹⁵⁰

Wat betreft het aantal verdwijningen dat zich voordoet zijn er sterke verschillen naargelang de bron. Uit het onderstaande cijfermateriaal mag blijken dat de bronnen weinig duidelijke cijfers over het aantal verdwijningen openbaar maakten en dat de getallen sterk verschillen. Het is dan vaak ook onbekend welke criteria de bronnen gebruiken.

Voor 2013 telde Memorial negen verdwijningen waarvan er vijf vermist blijven.¹⁵¹

De onafhankelijke krant *Chernovik* schrijft dat er volgens de Dagestaanse procuratuur in 2013 215 meldingen van verdwijningen bij hen ingediend zijn, in 190 van de gevallen betrof het ontvoeringen van vrouwen met de bedoeling een huwelijk te sluiten. Voor de andere verdwijningszaken werden er zes strafzaken geopend voor de ontvoering van zeven personen door gewapende, gemaskerde mannen, twee voor ontvoeringen voor losgeld en één voor de ontvoering van een jong kind.¹⁵² De Dagestaanse Ombudsman schrijft in 2015 dat er volgens de Dagestaanse procuratuur in 2014 elf meldingen van verdwijningen bij de ordediensten ingediend werden.¹⁵³

Volgens tellingen van de Dagestaanse Ombudsman die gebaseerd zijn op aangiftes die bij hen ingediend worden en informatie uit de media vonden er in de voorgaande jaren het volgende aantal verdwijningen plaats in Dagestan¹⁵⁴:

¹⁴⁶ Memorial, 15/10/2010, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 48

¹⁴⁷ Dagestaanse Ombudsman, 01/02/2018, [url](#) p. 57

¹⁴⁸ Memorial, 16/11/2016, [url](#)

¹⁴⁹ Jamestown, 04/10/2012, [url](#); Chernovik, 10/08/2012, [url](#); Memorial, 17/01/2014, [url](#), p. 12; Memorial, 19/11/2014, [url](#), p. 13

¹⁵⁰ Memorial, 19/11/2014, [url](#), p. 13

¹⁵¹ Memorial, *Статистика похищений и убийств в Дагестане за 2013 год [Statistieken van verdwijningen en moorden in Dagestan in 2013]*, s.d., [url](#)

¹⁵² Chernovik, 24/01/2014 [url](#)

¹⁵³ Dagestaanse Ombudsman, 26/02/2015, [url](#), p. 21

¹⁵⁴ Dagestaanse Ombudsman, 26/02/2015, [url](#) p. 21; Dagestaanse Ombudsman, 01/02/2018, [url](#) p. 57

Jaar	2013	2014	2015	2016	2017
Verdwijningen	51	30	21	20	7

HRW geeft in een rapport van 2015 een overzicht van enkele cijfers. Zo citeert het een lokale, salafistische mensenrechtenorganisatie volgens wie er in de periode januari 2011-december 2013 152 verdwijningen waren en in de eerste negen maanden van 2014 21. Memorial verklaarde aan HRW dat het 10 verdwijningen in Dagestan documenteerde in de periode 2013-2014.¹⁵⁵

Volgens Memorial vonden er in de periode zomer-herfst 2016 (3 juni 2016 - 4 oktober 2016) 16 verdwijningen plaats in Dagestan. Bij 13 van deze verdwijningen zijn er volgens Memorial aanwijzingen dat de ordediensten betrokken waren. Meestal omdat er getuigen waren die ontvoerders in uniformen zagen of die met meerdere auto's aankwamen. Eén van de ontvoerde personen werd na twee weken dood gevonden bij een speciale operatie van de ordediensten en twee bliezen zichzelf volgens de ordediensten op toen ze een aanslag voorbereidden. Eén ontvoerde persoon werd later aangetroffen bij de MVD in Kabardië-Balkarië.¹⁵⁶

Deze verdwijningen leidden eind 2016 tot langdurige protesten in Makhachkala. Aanleiding was de verdwijning van vier personen in Makhachkala op 27 september 2016. Dit leidde tot een protestactie van familieleden in Makhachkala, waar na enige tijd ook familieleden van andere verdwenen personen zich bij aansloten. Deze protesten hielden tot eind november 2016 aan en leidden tot de oprichting van een maatschappelijke organisatie *Serdce Materi* (Moederhart). Deze organisatie werd op 26 oktober 2016 opgericht door de demonstranten en eist actie en bijstand van de autoriteiten in de zoektocht naar hun verdwenen familieleden.¹⁵⁷

Inzake het profiel van de verdwenen personen is het volgens zowat alle bronnen duidelijk dat het bijna altijd jongere personen betreft. Daarnaast vermelden tal van bronnen betreffende het profiel ook dat het in een aanzienlijk aantal van de gevallen praktiserende en devote moslims betreft. Het gaat dan vooral om moslims die een lezing van de islam belijden die afwijkt van de officiële versie, in de praktijk veelal salafisten.¹⁵⁸

Personen die zelf eender welke band met de rebellenbeweging hebben of van wie nabije familieleden voordien door de autoriteiten in verband gebracht werden met de rebellen kunnen eveneens een verhoogd risico lopen om door de ordediensten in het oog gehouden te worden en eventueel zelfs gearresteerd te worden of te verdwijnen. Bijkomend kan worden opgemerkt dat een deel van de verdwenen en gearresteerde personen voordien reeds geschaduwd werden of dat ze reeds opgeroepen werden voor ondervraging bij de politie.¹⁵⁹ De krant *Kommersant* schrijft dat Abdulatipov, het toenmalige hoofd van Dagestan, in februari 2016 verklaarde dat in het kader van de strijd tegen het terrorisme niet alleen terroristen zelf, maar ook hun familieleden en vrienden "op lijsten gezet moeten worden".¹⁶⁰

¹⁵⁵ HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 4

¹⁵⁶ Memorial, 19/01/2017, [url](#) pp. 4-5

¹⁵⁷ Memorial, 19/01/2017, [url](#) pp. 5-9; Chernovik, 30/12/2016, [url](#)

¹⁵⁸ Novoe Delo, 13/02/2008, [url](#); FIDH, 09/2010, [url](#); Memorial, 18/10/2010, [url](#); Kavkaz-uzel, 25/05/2010, [url](#); HRW, 22/01/2012, [url](#); RFE, 04/11/2011, [url](#); Forum 18, 23/07/2012, [url](#); Jamestown, 04/10/2012, [url](#); HRW, 29/08/2012, [url](#); Memorial, 04/09/2012, [url](#); Nederlands Ministerie Buitenlandse Zaken, 04/06/2013, [url](#) p. 66; Memorial, 19/11/2014, [url](#), p. 16-17; Memorial, 19/01/2017, [url](#) p. 2

¹⁶¹ Jamestown, 26/11/2014, [url](#); Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 5; HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 28

¹⁶¹ Jamestown, 26/11/2014, [url](#); Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 5; HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 28

2.3. Speciale operaties door de ordediensten

“Speciale operaties” zijn de acties van de ordediensten waarbij ze één of meerdere personen viseren die verdacht worden van betrokkenheid bij de rebellenbeweging. In de praktijk komt het er meestal op neer dat de ordediensten dan de verblijfplaats van deze personen omcirkelen en afsluiten of hun wagen klemzetten waarna er bijna steeds een vuurgevecht ontstaat waarbij al te vaak de vermoedelijke rebellen gedood worden en er soms ook bij de ordediensten slachtoffers vallen. Jamestown vermeldt dat rebellenstrijders bij de speciale operaties van de ordediensten in de meerderheid van de gevallen gedood worden. De Dagestaanse ordediensten verklaren hierover dat ze de rebellen zo snel mogelijk doden om slachtoffers bij hun eigen manschappen te voorkomen.¹⁶¹ Nog volgens Jamestown maken de ordediensten gebruik van infiltranten bij de rebellen om informatie te vergaren voor het opzetten van speciale operaties.¹⁶²

Bij sommige van deze speciale operaties wordt er bijkomend in het gebied waarin de actie plaatsvindt het regime voor een contra-terroristische operatie opgelegd. Volgens de Russische antiterrorismewetgeving kunnen de ordediensten immers in eender welk gebied van de Russische Federatie een “contra-terroristische operatie” regime (KTO) opleggen. De ordediensten kunnen de omvang van dit gebied en de duur van de operatie zelf bepalen en zijn enkel verantwoordelijk aan de directeur van de FSB verschuldigd.¹⁶³ In oktober 2014 verklaarde de mensenrechtenorganisatie Memorial dat de ordediensten in Dagestan vaak onnodig ruw te werk gaan tijdens KTO-operaties, waarbij ze plunderen en huizen vernielen. Memorial roept de Dagestaanse autoriteiten op om deze KTO's correct te laten verlopen.¹⁶⁴

In 2015 schrijft HRW dat er een wettelijke basis is voor de Russische autoriteiten om dergelijke speciale operaties en KTO's uit te voeren, maar tegelijk stelt HRW vast dat de manier waarop verschillende van deze operaties in Dagestan uitgevoerd worden getuigen van een volgehouden negeren van mensenrechtenstandaarden. In het bijzonder wat betreft het gebruik van geweld tegen burgers en het misbruik van detentiebevoegdheden. Daarbij kunnen de slachtoffers weinig hoop koesteren op herstel van hun rechten omdat ze geconfronteerd worden met straffeloosheid voor de ordediensten.¹⁶⁵ De Dagestaanse Ombudsman schrijft in haar rapport van februari 2015 dat de Dagestaanse ordediensten bij het uitvoeren van speciale operaties en KTO's respect moeten hebben voor de rechten van de bevolking. De Ombudsman voegt er aan toe dat uit een reeks aangiften die ze ontving blijkt dat men niet het nodige onderzoek uitvoert wanneer burgers klacht indienen over misdrijven die door de ordediensten uitgevoerd worden tijdens speciale operaties.¹⁶⁶

Volgens Memorial was het aantal speciale operaties dat de ordediensten in 2017 uitvoerden redelijk laag.¹⁶⁷ Het overzicht van Caucasian Knot van incidenten in Dagestan vermeldt acht KTO-operaties voor 2017.¹⁶⁸

Hieronder worden enkele voorbeelden gegeven van speciale operaties:

Op 19 september 2014 startten de ordediensten een grootschalige zoekoperatie in het dorp Vremenny, rayon Uncukulskiy. Het dorp werd volledig geblokkeerd en volgens Memorial en Kavpolit

¹⁶¹ Jamestown, 26/11/2014, [url](#); Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 5; HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 28

¹⁶² Jamestown, 26/11/2015, [url](#)

¹⁶³ Memorial, 15/10/2010, [url](#); Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken, 17/01/2012, [url](#); Chernovik, 03/02/2012, [url](#); ICG, 19/10/2012, [url](#); Jamestown, 17/01/2014, [url](#); HRW, 18/06/2015, [url](#) pp. 26-29

¹⁶⁴ Kavkaz-uzel, 20/10/2014, [url](#)

¹⁶⁵ HRW, 18/06/2015, [url](#) p. 3, 28-30

¹⁶⁶ Dagestaanse ombudsman, 26/02/2015, [url](#) pp. 23-24

¹⁶⁷ Memorial, 27/06/2018, [url](#) p. 7; Memorial, 23/02/2018, [url](#)

¹⁶⁸ Kavkaz-uzel, 20/02/2018, [url](#)

zijn er tal van getuigenissen dat de ordediensten zeer ruw te werk gingen, waarbij er tal van huizen opgeblazen werden. Een deel van de mannelijke inwoners werden hierbij uit het dorp verdreven, waardoor ook hun gezinnen vertrokken. Op 2 oktober 2014 werden alle inwoners uit het dorp verdreven en ze konden later pas geleidelijk terugkeren. Op 26 november 2014 werd de KTO opgeheven. Kavpolit vermeldt dat er volgens de plaatselijke bewoners tijdens de operatie drie veronderstelde rebellen gedood werden terwijl de ordediensten volgens *Novaya Gazeta* verklaren dat er zeker zeven rebellen stierven bij de operatie.¹⁶⁹

In juni – juli 2016 voerden de ordediensten enkele speciale operaties uit in de afgelegen *rayons* Suleyman-Stals', Derbent, Tabasaran en Karabudakhkent. Hierbij werden negentien vermoedelijke rebellen gedood en kwamen vijf leden van de ordediensten om het leven.¹⁷⁰

In januari 2017 voerden de ordediensten in Dagestan vijf speciale operaties uit. Deze vonden plaats in de *rayons* Novolak, Karabudakhkent, Kizlyar en Cumadin. Volgens Caucasian Knot werden er bij deze operaties acht vermoedelijke rebellen gedood.¹⁷¹

Op 15 januari 2018 voerden de Dagestaanse ordediensten een speciale operatie uit nabij het dorp Kharachi. Hierbij werd een vermoedelijke rebel en een lid van de ordediensten gedood.¹⁷²

Sinds 2013 hebben de ordediensten ook een nieuwe methode aangenomen in hun strijd tegen de rebellen die volgens Memorial is gekopieerd van de Tsjetsjeense ordediensten. Het gaat met name om het vernielen van de woningen van familieleden van personen die verdacht worden van betrokkenheid bij de rebellenbeweging. Zo werden er bijvoorbeeld op 6 mei 2013 in Buynaksk drie woningen opgeblazen van gezinnen waarvan een lid betrokken zou zijn bij de rebellenbeweging en op 17 februari 2016 in Derbent de gezinswoning van Abutdin Khanmagomedov, een vermoedelijke IS-leider.¹⁷³ Op 21 april 2016 werd in het dorp Dzhul, *rayon* Tabasaran, de familiewoning van een zekere Rasmin Magomedov opgeblazen. Hij werd verdacht van betrokkenheid bij de rebellen.¹⁷⁴ In oktober 2017 bliezen de ordediensten twee woningen op in het dorp Bol'shoe Zadoevka, *rayon* Kizlyar. In de woningen woonde de nabije familie van twee mannen die verdacht werden van de moord op een politiemann op 30 september 2017.¹⁷⁵ Ook het US Department of State merkt in zijn rapport deze nieuwe evolutie op.¹⁷⁶ Hier dient bij te worden vermeld dat de Russische federale Doema in november 2013 een wet aangenomen heeft die toestaat dat de overheid bezittingen in beslag neemt van familieleden van of "personen met nauwe banden met" personen die van terrorisme beschuldigd worden. H. Aliev van Central Asia-Caucasus Analyst merkt hierover op dat deze wet de deur openzet voor collectieve bestraffing van familieleden van rebellen.¹⁷⁷ De analiste E. Sokiryanskaya merkt op dat de ordediensten bij deze vernielingen van woningen steeds op dezelfde wijze te werk gaan. Eerst worden alle bewoners naar buiten gehaald, dan vindt men zogenaamd explosieven in de woning die dan opgeblazen moeten worden en waarbij dan de woning vernield wordt. Nog volgens Sokiryanskaya duwen deze maatregelen de familieleden van de rebellen in de armen van de rebellenbeweging.¹⁷⁸

Memorial vermeldt dat er in 2014 in Dagestan verschillende gevallen gemeld zijn waarbij de ordediensten stukken bos in brand staken om de rebellen die zich er in verschuilen "uit te roken". Zo vond er op 17 maart 2014 een KTO plaats waarbij ze een stuk bos in de *rayon* Gumbetov in brand

¹⁶⁹ Memorial, 19/11/2014, [url](#), p. 9-12; Kavpolit, 03/02/2015, [url](#); Novaya Gazeta, 06/10/2014, [url](#)

¹⁷⁰ Memorial, 10/10/2016, [url](#), p. 21

¹⁷¹ Kavkaz-uzel, 31/01/2017, [url](#)

¹⁷² Kavkaz-uzel, 15/02/2018, [url](#)

¹⁷³ Memorial, 17/07/2013, [url](#), p. 15; Kavkaz-uzel, 17/02/2016, [url](#)

¹⁷⁴ Memorial, 23/04/2016, [url](#)

¹⁷⁵ Memorial, 06/10/2017, [url](#)

¹⁷⁶ US Department of State, 27/02/2014, [url](#), p. 18

¹⁷⁷ Dosh, 16/12/2013, [url](#); Central Asia-Caucasus Analyst, 11/12/2013, [url](#)

¹⁷⁸ Memorial, 23/04/2016, [url](#)

staken dat uiteindelijk grote gebieden verwoeste. De ordediensten verhinderden de brandweer en de plaatselijke bewoners om het vuur in te tomen.¹⁷⁹

2.4. Crimineel-politieke aanslagen

Zoals in voorgaande jaren blijft crimineel-politiek geweld aanwezig in de Dagestaanse maatschappij, in die mate zelfs dat zowat alle voornamen zakenlui en vertegenwoordigers van de overheid een eigen gewapende veiligheidseenheid hebben voor hun bescherming. Dit geweld wordt niet altijd als zodanig herkend en het is moeilijk te bepalen welke incidenten er mee verbonden zijn. Gevallen van crimineel-politieke aanslagen zullen soms bijvoorbeeld aan de rebellen toegeschreven worden. De pogingen van het vorige hoofd van Dagestan, Abdulatipov, om corruptie aan te pakken lijken volgens de bronnen geen duidelijk effect te hebben op dit soort geweld. Het huidige hoofd van Dagestan, Vasil'ev startte een nieuwe grote anticorruptiecampagne, maar het is onduidelijk wat de impact hiervan zal zijn. Memorial verklaart dat een aantal van de aanslagen die voorheen aan de rebellen toegeschreven werden wellicht eerder in de politiek-criminele sfeer geplaatst moeten worden.¹⁸⁰ CES vermeldt in november 2014 dat in Dagestan individuele politici hun eigen militaire groepen vormen of huren om af te rekenen met hun politieke of commerciële concurrenten en voegt er aan toe dat volgens hun inschatting er meer slachtoffers vallen bij dit crimineel-politiek geweld dan bij de strijd tegen de rebellenbeweging.¹⁸¹

Voorbeelden van aanslagen die mogelijk beschouwd kunnen worden als crimineel-politiek geweld:

Op 4 november 2013 werd in Makhachkala de federale rechter Zaynutdin Madanov doodgeschoten door onbekenden. Madanov stond bekend als een principiële rechter en behandelde vooral burgerlijke rechtszaken en enkele algemeen strafrechtelijke. Volgens het onderzoek werd hij gedood omwille van zijn werk als rechter.¹⁸²

Op 17 april 2014 werd het parlementslid Musa Islavov vermoord in Khasavyurt. Islavov was adjunct-hoofd van het Comité voor Financiën en volgens de analist M. Vatchagaev van Jamestown was het een politieke moord. De ordediensten verklaarden dat Islavov vermoord werd omdat hij niet inging op afperspogingen van de rebellen. Deze uitleg is volgens Vatchagaev enkel een rookscherm om de ware toedracht toe te dekken.¹⁸³

Op 10 augustus 2016 werd in het dorp Assab, *rayon* Shamil' de federale rechter Ubaydula Magomedov gedood door twee onbekende aanvallers.¹⁸⁴

Op 2 juli 2017 werd het levenloze lichaam van Nariman Yarialiev gevonden in zijn kantoor. Yarialiev was het overkoepelend hoofd van het gevangeniswezen in Dagestan. Er is veel onduidelijkheid over de omstandigheden en de drijfveren van deze moord.¹⁸⁵

¹⁷⁹ Memorial, 21/07/2014, [url](#) p. 6

¹⁸⁰ Dosh, 2010, [url](#); Center for Eastern Studies, 01/2014, [url](#), p. 5; Memorial, 17/07/2013, [url](#), p. 16; Memorial, 07/06/2016, [url](#) pp. 57-59; Meduza, 13/02/2018, [url](#)

¹⁸¹ Center for Eastern Studies, 14/11/2014, [url](#), p. 9-10 & 12

¹⁸² Chernovik, 08/11/2013, [url](#)

¹⁸³ Jamestown, 25/04/2014, [url](#); Kavkaz-uzel, 30/12/2014, [url](#)

¹⁸⁴ Memorial, 10/10/2016, [url](#) p. 22

¹⁸⁵ Memorial, 10/10/2017, [url](#) p. 20 ; Regnum, 04/07/2017, [url](#)

Samenvatting

De positie van de rebellenbeweging Emiraat van de Kaukasus is in Dagestan de voorbije jaren al sterk aangetast en deze trend zette zich door in 2017. Enerzijds door succesvolle operaties door de ordediensten, maar anderzijds ook door Islamitische Staat (IS), dat een leidende ideologische rol opnam. De rol van het Emiraat van De Kaukasus binnen de rebellenbeweging in Dagestan lijkt ondertussen zo goed als uitgespeeld. Aan de andere kant won IS sinds 2014 aan invloed in Dagestan en is het door de leiding van IS erkend als een zelfstandige onderafdeling die de ganse Noordelijke Kaukasus omvat. In de vorige jaren was er een sterke uittocht van de IS-aanhangers uit Dagestan naar het Midden-Oosten om er de IS-strijd te steunen. Volgens de bronnen is er in 2017 een afname waarneembaar van deze uitstroom. De ineenstorting van IS in Syrië en Irak leidde er in 2017 toe dat er integendeel sprake is van een terugkeer van IS-aanhangers uit deze regio naar Dagestan. Volgens de bronnen treedt maar een beperkt aantal van deze terugkeerders toe tot de actieve IS-strijders in Dagestan en leidt de terugkeerbeweging tot heden niet tot een heropleving van de rebellenbeweging in de republiek.

Er zijn geen cijfers over het aantal IS-strijders in Dagestan, maar de bronnen geven aan dat het om een beperkt aantal gaat. Hun acties in Dagestan blijven op dit moment eerder beperkt.

De voorbije jaren kende het aantal geweldsincidenten en slachtoffers bij de ordediensten en rebellen een voortdurende afname. Deze trend werd na een beperkte stijging in 2016 opnieuw omgebogen naar een verdere daling in 2017. In 2017 vielen er vier burgerslachtoffers in de republiek.

Bronnen melden dat de ordediensten in hun strijd tegen de rebellen hun boekje te buiten gaan en zich schuldig maken aan onder andere foltering, ontvoering en het gebruik van buitensporig geweld. Dit vindt plaats in een sfeer van straffeloosheid. Er zijn meldingen van het vernielen van woningen van familieleden van personen die de autoriteiten als rebellen beschouwen.

Bibliografie

Geschreven en audiovisuele bronnen

- Carnegie Moscow Center, *Islamic State Menaces Dagestan*, 21/01/2016, <http://carnegie.ru/commentary/?fa=62528> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Center for Eastern Studies, *No Change in the Russian Caucasus*, 01/2014, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/praceosw-47-rosyjski_kaukaz_ang-net.pdf [geraadpleegd op 14/03/2014]
- Center for Eastern Studies, *Militants of the North Caucasus have a new leader*, 26/03/2014, <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-03-26/militants-north-caucasus-have-a-new-leader> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Center for Eastern Studies, *On the periphery of global jihad the North Caucasus: the illusion of stabilisation*, 14/11/2014, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_46_ang_kaukaz-polnocny_net.pdf [geraadpleegd 16/02/2015]
- Center for Eastern Studies, *The Islamic State in the Caucasus – who benefits?*, 15/01/2015, <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-01-14/islamic-state-caucasus-who-benefits> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Center for Eastern Studies, *Homo Jihadicus*, 21/09/2015, <http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/homoiihadicus.pdf> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Central Asia-Caucasus Analyst, *Dagestan: the emerging core of the North Caucasus insurgency*, 29/09/2010, <http://www.cacianalyst.org/?q=node/5415>, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Central Asia-Caucasus Analyst, *New Anti-Terrorism Law to Target Families of North Caucasus Insurgents*, 11/12/2013, <http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12876-new-anti-terrorism-law-to-target-families-of-north-caucasus-insurgents.html> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Centre for Research and Evidence on Security Threats, *'Russian-Speaking' Fighters In Syria, Iraq And At Home: Consequences And Context (Full Report)*, 20/11/2017, <https://crestresearch.ac.uk/download/3916/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Chernovik, *Их идеология [Hun ideologie]*, 16/01/2009, <http://chernovik.net/content/politika/ih-ideologiya-0>, [geraadpleegd op 17/03/2009]
- Chernovik, *Рождённые в городе, ушедшие в лес [Geboren in de stad, weggetrokken naar het bos]*, 02/10/2009, <http://chernovik.net/content/respublika/rozhdynnye-v-qorode-ushedshie-v-les>, [geraadpleegd op 05/11/2009];
- Chernovik, *Бой по распорядку [Strijd volgens de regels]*, 03/02/2012, <http://chernovik.net/content/politika/boy-po-rasporyadku-0>, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Chernovik, *«Потерянный» в пространстве [“Verontwaardigden” op de plaats]*, 10/08/2012, <http://chernovik.net/content/novosti/poteryanny-v-prostranstve>, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Chernovik, *Судьи и судьбы [Rechter en lot]*, 08/11/2013, <http://chernovik.net/content/novosti/sudi-i-sudby> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Chernovik, *На обломках «Империи» [“Imperium” aan flarden]*, 24/01/2014, <http://chernovik.net/content/novosti/na-oblomkah-imperii> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Chernovik, *Неизвестные похитители [Onbekenden ontvoerden]*, 24/01/2014 <http://chernovik.net/content/novosti/neizvestnye-pohititeli> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Chernovik, *Что стоит дагестанская полиция [Wat kost de Dagestaanse politie]*, 31/03/2014, <http://chernovik.net/content/inye-smi/chego-stoit-dagestanskaya-policiya> [geraadpleegd 31/03/2014]
- Chernovik, *Зачем боевикам столько супа? [Waarom is er voor de rebellen zoveel soep]*, 10/01/2015, <http://chernovik.net/content/religiya/zachem-boevikam-stolko-supa> [geraadpleegd 16/02/2015]

- Chernovik, *Пропавший житель Дербентского района обнаружен в морге Махачкалы* [Een verdwenen inwoner van de rayon Derbent werd gevonden in het moratorium in Makhachkala], 29/05/2015, <http://chernovik.net/content/lenta-novostey/propavshiy-zhitel-derbentskogo-rayona-obnaruzhen-v-morge-mahachkaly> [geraadpleegd 23/05/2016]
- Chernovik, *Личное послание...* [Persoonlijk bericht...], 05/02/2016, <http://chernovik.net/content/politika/lichnoe-poslanie> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Chernovik, *Кнудом и пряником...* [Wortel en stok...], 15/07/2016, <http://chernovik.net/content/politika/knutom-i-pryanikom> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Chernovik, *Доверяете ли вы власти?* [Hebt u vertrouwen in de overheid?], 23/12/2016, <http://chernovik.net/content/politika/doveryaete-li-vy-vlasti> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Chernovik, *Символы года* [Symbolen van het jaar], 30/12/2016, <http://chernovik.net/content/respublika/simvol-y-goda> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Chernovik, *НАК: задержанные члены «спящей ячейки» ИГ планировали резню в Махачкале* [NAK : de gearresteerde leden van een slapende cel van IS planden een slachting in Makhachkala], 16/10/2017, <https://chernovik.net/content/lenta-novostey/nak-zaderzhannye-chleny-spyashchey-yacheyki-ig-planirovali-reznyu-v> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Chernovik, *НАК опубликовал видео допроса и задержания членов спящей ячейки ИГ* [NAK publiceerde de video van de arrestatie en ondervraging van leden van een slapende cel van IS], 15/10/2017, <https://chernovik.net/content/inye-smi/nak-opublikoval-video-doprosa-i-zaderzhaniya-chlenov-spyashchey-yacheyki-ig> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Chernovik, *Родина звала...* [Het moederland riep...], 09/02/2018, <https://chernovik.net/content/novosti/rodina-zvala> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Chernovik, *Террор и коррупция: два фронта одного Дагестана* [terreur en corruptie : twee fronten van één Dagestan], 2/03/2018, <https://chernovik.net/content/politika/terror-i-korruptiya-dva-fronta-odnogo-dagestana> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Council of Europe, *Legal remedies for human rights violations in the North-Caucasus Region*, 04/06/2010, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc10/EDOC12276.htm>, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- CTC Sentinel, *The Caucasus Emirate: From Anti-Colonialist Roots to Salafi-Jihad*, 03/2014, <https://www.ctc.usma.edu/posts/march-2014> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Dagestaanse Ombudsman, *Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Республике Дагестан в 2014 году* [Rapport over de werking van de Gevolmachtigde voor de Mensenrechten in de Republiek Dagestan in 2014], 26/02/2015, <http://dagombu.ru/storage/files/doklad2014.docx> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Dagestaanse Ombudsman, *Доклад о деятельности уполномоченного по правам человека в республике Дагестан в 2017 году* [Rapport over de acties van de ombudsman van de republiek Dagestan in 2017], 01/02/2018, <http://dagombu.ru/storage/files/Doclad2017.pdf> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Defence Academy of the UK, *Dagestan: The Storm Pt1 - The 'Invasion' of Avaristan*, 19/03/2000 <http://www.da.mod.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/P30>, [geraadpleegd op 02/03/2008]
- Defence Academy of the UK, *Dagestan: The Storm Part 2 - The Federal Assault on the "Kadar Complex"*, 27/06/2000, <http://www.da.mod.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/P32>, [geraadpleegd op 02/03/2008]
- Dosh, *Война и инвестиции* [Oorlog en investering], 2010, http://www.dosh-journal.ru/?dl_id=17, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- Dosh, *Вступление в наследство* [In de voetsporen treden], 2010, http://www.dosh-journal.ru/?dl_id=9, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- Dosh, *Принят закон о возмещении вреда от терактов* [Er werd een wet over de vergoeding van terreurdaden aangenomen], 16/12/2013, http://www.dosh-journal.ru/?dl_id=42 [geraadpleegd 14/03/2014]

Dosh, *Власти Дагестана инициировали отзыв всех студентов из кризисных стран* [De Dagestaanse autoriteiten zetten aan tot het terugroepen van studenten uit crisistanden], 16/12/2013, http://www.dosh-journal.ru/?dl_id=42 [geraadpleegd 14/03/2014]

Ethnicities (Souleimanov E.A.), *A Perfect Umma? How Ethnicity Shapes the Organization and Operation of Dagestan's Jihadist Groups*, 2017, [https://www.academia.edu/30458688/Souleimanov Emil A. A Perfect Umma How Ethnicity Shapes the Organization and Operation of Dagestan's Jihadist Groups Ethnicities forthcoming in 2017](https://www.academia.edu/30458688/Souleimanov_Emil_A._A_Perfect_Umma_How_Ethnicity_Shapes_the_Organization_and_Operation_of_Dagestan's_Jihadist_Groups_Ethnicities_forthcoming_in_2017) [geraadpleegd 14/02/2017]

Fewer, *Human security problems in the north Caucasus: key trends in may-september 2010*, 10/2010, http://www.fewer-international.org/images/lib/Human%20security%20Update%20Sept%202010_Enq_224.pdf, [geraadpleegd op 13/12/2010]

FIDH, *The Situation in the Northern Caucasus 2009-2010: Human Rights Violations Stemming from the Antiterrorism Campaign Continue*, 09/2010, http://www.fidh.org/IMG/pdf/Antiterro_FIDH_MEMORIAL_Engl.pdf, [geraadpleegd op 13/12/2010]

Forum 18, *Russia "Extremism" religious freedom survey*, 23/07/2012, http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1724, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Generale Procuratuur van de Russische Federatie, *Зарегистрировано преступлений террористического характера зарегистрированные преступления террористического характера*, s.d., http://crimestat.ru/offenses_table [geraadpleegd 23/02/2016]

Human Rights Watch (HRW), *World Report 2012*, 22/01/2012, <http://www.hrw.org/reports/2012/01/22/world-report-2012>, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Human Rights Watch (HRW), *Strictly Respect Rights in Dagestan Killing Inquiry*, 29/08/2012, <http://www.hrw.org/news/2012/08/29/russia-strictly-respect-rights-dagestan-killing-inquiry>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Human Rights Watch (HRW), *Invisible War ; Russia's Abusive Response to the Dagestan Insurgency*, 18/06/2015, <https://www.hrw.org/report/2015/06/18/invisible-war/russias-abusive-response-dagestan-insurgency> [geraadpleegd 23/02/2016]

Human Rights Watch (HRW), *World Report 2017, Russia*, 29/01/2017, <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/russia> [geraadpleegd 14/02/2017]

Human Rights Watch (HRW), *Joint Letter to Parliamentary Assembly of the Council of Europe on the Human Rights Situation in the North Caucasus*, 21/04/2017, <https://www.hrw.org/news/2017/04/21/joint-letter-parliamentary-assembly-council-europe-human-rights-situation-north> [geraadpleegd 09/03/2018]

International Crisis Group, *RUSSIA'S DAGESTAN: CONFLICT CAUSES*, 03/06/2008, http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/192_russia_s_dagestan_conflict_causes.pdf, [geraadpleegd op 17/03/2009]

International Crisis Group, *The North Caucasus: The Challenges of Integration (I), Ethnicity and Conflict*, 19/10/2012, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/caucasus/220-the-north-caucasus-the-challenges-of-integration-i-ethnicity-and-conflict.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

International Crisis Group, *The North Caucasus: The Challenges of Integration (II), Islam, the Insurgency and Counter-Insurgency*, 19/10/2012, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/caucasus/221-the-north-caucasus-the-challenges-of-integration-ii-islam-the-insurgency-and-counter-insurgency.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

International Crisis Group, *The North Caucasus: The Challenges of Integration (III), Governance, Elections, Rule of Law*, 06/09/2013, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/caucasus/226-the-north-caucasus-the-challenges-of-integration-iii-governance-elections-rule-of-law.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]

International Relations and Security Network, *Separatism and Islamic Extremism in the Ethnic Republics of the North Caucasus*, 05/06/2007, <http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?id=15316>, [geraadpleegd op 27/02/2008]

- Itar-Tass, *В Дагестане в 2013 году были уничтожены 167 боевиков* [In Dagestan werden in 2013 167 rebellen gedood] , 27/03/2014, <http://itar-tass.com/politika/1077886> [geraadpleegd 27/03/2014]
- Jamestown, *Military Jama'ats in the North Caucasus: A Continuing Threat*, 14/09/2006, <http://jamestown.org/docs/McGregor-14Sep06.pdf>, [geraadpleegd op 02/03/2008]
- Jamestown, *The Dagestani Jamaat (Part 1)*, 13/12/2007, <http://www.jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2373854>, [geraadpleegd op 8/02/2008]
- Jamestown, *The Roots and Transformation of the Dagestan Insurgency*, 29/09/2010, http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=36961&tx_ttnews%5BbackPid%5D=484&no_cache=1, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- Jamestown, *Support for Salafists Among Dagestani Youth Reaches Record Level*, 14/12/2011, http://www.jamestown.org/programs/nca/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=38783&cHash=8c7a60669a58dad4b763c64b22e1f678, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Jamestown, *Developments In the North Caucasus In 2011: Moscow Has Little to Cheer About*, 15/12/2011, http://www.jamestown.org/programs/nca/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=38788&cHash=fb3ff3cddb6c2767484cf7ed15ae3fe6, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Jamestown, *The Evolution of Salafism in the North Caucasus*, 16/08/2012, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39777&tx_ttnews%5BbackPid%5D=590, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Jamestown, *The Evolution of Salafism in the North Caucasus*, 16/08/2012, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39777&tx_ttnews%5BbackPid%5D=590, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Jamestown, *Officially Sanctioned Kidnappings Alienate the Dagestani Public*, 04/10/2012, http://www.jamestown.org/programs/nca/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39926&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=f4a42928d7b076305d9a6aedc432f497, [geraadpleegd op 08/02/2103]
- Jamestown, *Violence in Dagestan Accelerated in 2012*, 10/01/2013, http://www.jamestown.org/programs/nca/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=40288&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=3362dadac5496c0a355518cd294102b3, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Jamestown, *Formation of Khasavyurt Jammāt Reflects Influx of New Funds and Recruits*, 17/01/2014, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=41834&tx_ttnews%5BbackPid%5D=759&no_cache=1 [geraadpleegd 14/03/2014]
- Jamestown, *Another Political Murder Committed in Dagestan*, 25/04/2014, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=42271&tx_ttnews%5BbackPid%5D=759&no_cache=1 [geraadpleegd 16/02/2015]
- Jamestown, *Why Do Jamaat Leaders Die so Often in North Caucasus Special Operations?*, 26/11/2014, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=43129&tx_ttnews%5BbackPid%5D=759&no_cache=1 [geraadpleegd 16/02/2015]
- Jamestown, *Dagestan's Insurgency Carries out an Orderly Reorganization*, 14/11/2014, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=43087&tx_ttnews%5BbackPid%5D=759&no_cache=1 [geraadpleegd 16/02/2015]
- Jamestown, *The Islamic State Is Set to Replace the Caucasus Emirate in the North Caucasus*, 08/01/2015, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=43246&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=0bdcea7e89f6037c07fc9122762098d5 [geraadpleegd 19/02/2015]
- Jamestown, *Dagestan Begins to Reverse Its Relatively Tolerant Policy Toward Salafism*, 05/06/2015, http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44004&tx_ttnews%5BbackPid%5D=790&no_cache=1 [geraadpleegd 23/02/2016]
- Jamestown, *Estimates of the Number of Dagestanis Fighting in Syria Range from 600 to 5,000*, 11/12/2015, http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44890&tx_ttnews%5BbackPid%5D=786&no_cache=1#.Vs3A8o-PLIU [geraadpleegd 23/02/2016]

- Jamestown, *Attack in Dagestan Undermines Claims That Republic Is Stable*, 04/01/2016, http://www.jamestown.org/programs/nc/single?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44940&tx_ttnews%5BbackPid%5D=830&no_cache=1 [geraadpleegd 23/02/2016]
- Jamestown, *Growing Islamic State Influence in North Caucasus Casts Shadow on Local Salafists*, 08/01/2016, http://www.jamestown.org/programs/nc/single?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44960&tx_ttnews%5BbackPid%5D=830&no_cache=1 [geraadpleegd 23/02/2016]
- Jamestown, *The 'Khasavyurt Group': A New Watershed of Islamic State Activity in Dagestan*, 13/02/2017, <https://jamestown.org/program/khasavyurt-group-new-watershed-islamic-state-activity-dagestan/> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Journal of Slavic Military Studies (Souleimanov, E.A.), *A Failed Revolt? Assessing the Viability of the North Caucasus Insurgency*, 2017, https://www.academia.edu/30804861/Souleimanov_Emil_A._A_Failed_Revolt_Assessing_the_Viability_of_the_North_Caucasus_Insurgency_Journal_of_Slavic_Military_Studies_forthcoming_in_2017 [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kavkazoved, *ДАГЕСТАН: «СЕВЕРНЫЙ ФРОНТ» «ИСЛАМСКОГО ГОСУДАРСТВА»? [Dagestan : «Noordelijk front » van Islamitische Staat ?]*, 13/04/2015, <http://www.kavkazoved.info/news/2015/04/13/dagestan-severnyj-front-islamskogo-gosudarstva.html> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkazpress, *Убит имам мечети с.Курюш [De imam van de moskee van Kurush werd gedood]*, 09/09/2015, <http://kavkazpress.ru/archives/84124> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz Realii, *Почему боевиков в Чечне не будут возвращать к мирной жизни [Waarom de rebellen in Tsjetsjenië niet tot een vreedzaam leven zullen terugkeren]*, 29/12/2016, <http://www.kavkazr.com/a/pochemu-boevikov-v-chechne-ne-budut-vozvrashat-k-mirnoy-zhizni/28203872.html> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kavkaz Realii, *Вернувшаяся из Сирии дагестанка приговорена к 8 годам колонии [Uit Syrië terugkerende dagestaanse veroordeeld tot 8 jaar kolonie]*, 15/02/2018, <https://www.kavkazr.com/a/29041149.html> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *На Северном Кавказе на смену похищениям приходят убийства [In de Noordelijke Kaukasus vinden er in plaats van verdwijningen moorden plaats]*. 02/07/2008, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/138643/>, [geraadpleegd op 17/03/2009]
- Kavkaz-uzel, *Жительница Дагестана заявляет о давлении силовиков после того, как один из ее сыновей ушел "в лес" [Een inwonster van Dagestan verklaart over druk van de ordediensten nadat een van haar zonen "het bos" introk]*, 25/05/2010, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/169261/>, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- Kavkaz-uzel, *В Дагестане в военных действиях в 2010 году убиты и ранены 685 человек [In Dagestan werden er in 2010 bij gevechtshandelingen 685 personen gedood en verwond]*, 13/01/2011, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/179578/>, [geraadpleegd op 14/01/2011]
- Kavkaz-uzel, *Dagestan: 824 persons lost or wounded in 2011 in armed conflict*, 05/01/2012, <http://www.eng.kavkaz-uzel.ru/articles/19591/?print=true>, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Kavkaz-uzel, *В 2012 году жертвами вооруженного конфликта на Северном Кавказе стали 1225 человек [In 2012 vielen er 1225 slachtoffers van het gewapend conflict in de Noordelijke Kaukasus]*, 21/01/2013, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/218946/>, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Kavkaz-uzel, *В Дербенте убит главный бухгалтер завода игристых вин [In Derbent werd de hoofdboekhouder van een schuimwijnfabriek gedood]*, 23/01/2013, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/219036/>, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Kavkaz-uzel, *В Дагестане в вооруженном конфликте в 2013 году убиты и ранены 642 человека [In Dagestan werden er in het gewapend conflict in 2013 642 personen gedood en verwond]*, 24/01/2014, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/237341/> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Kavkaz-uzel, *"Правозащита" сообщает о преследовании жительницы Дагестана, заявившей о насилии со стороны силовика [Rechtsbescherming vertelt over de vervolging van een inwonster van Dagestan die verklaring aflegde over verkrachting door een lid van de ordediensten]*, 18/09/2014, <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/249349/> [geraadpleegd 16/02/2015]

- Kavkaz-uzel, ПЦ "Мемориал": Зачистки населённых пунктов в Дагестане сопровождаются грубостью и жестокостью [Memorial : zuiveringsoperaties inplaatsen in Dagestan gaan gepaard met ruw- en wreedheid], 20/10/2014, <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/251070/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, Имарат Кавказ (Кавказский эмират) [Imaraat Kavkaz (Kaukasisch emiraat)] 29/12/2014, <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/158730/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, "Имарат Кавказ" вступил в конфронтацию с "Исламским государством" [Imaraat van de Kaukasus kwam in conflict met IS], 29/12/2014, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/254831/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, Итоги Дагестана-2014 [De resultaten van Dagestan 2014], 30/12/2014, <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/254931/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, Эксперты разошлись в оценках последствий, к которым приведет присяга боевиков Дагестана "Исламскому государству" [Experten beoordelen de gevolgen verschillendwaar de eed van de rebellen van Dagestan aan Islamitische Staat toe leidt], 30/12/2014, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/254437/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, В Дагестане за 2014 год число жертв вооруженного конфликта снизилось больше чем на 50% [In Dagestan daalde het aantal slachtoffers van het gewapende conflict met meer dan 50%], 30/01/2015, <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/256444/> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kavkaz-uzel, Ахмет Ярлыкапов: "Исламское государство" завоеует Северный Кавказ через интернет [Akhmet Yarlykapov : Islamitische Staat verovert de Noordelijke Kaukasus via het internet], 10/04/2015, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/260191/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, Семья гадалки убита в Дагестане [Het gezin van een waarzegster werd gedood in Dagestan], 15/09/2015, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/268913/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, МВД: в Сирии на стороне боевиков воюют около 900 уроженцев Дагестана [MVD : in Syrië strijden ongeveer 900 Dagestanen aan de kant van de rebellen] 10/12/2015, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/274042/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, Число жертв вооруженного конфликта в Дагестане за 2015 год снизилось почти на 48% [Het aantal slachtoffers van het gewapend conflict in Dagestan daalde in 2015 met bijna 48%], 04/02/2016, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/277088/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, Дом лидера группировки ИГ полностью разрушен в Дербенте [Het huis van een leider van de groepering IS werd volledig vernield in Derbent], 17/02/2016, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/277801/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, Житель Дагестана обвинен в участии в боях за границей [Een inwoner van Dagestan werd beschuldigd van deelname aan gevechten in het buitenland], 17/02/2016, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/277754/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, Эксперты связали обострение конфликта в Южном Дагестане с давлением на салафитов [Experten verbinden toename van conflict in zuidelijk Dagestan aan druk op salafisten], 18/02/2016, <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/277724/> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kavkaz-uzel, Выходцы с Кавказа в рядах ИГ (ИГИЛ) [Kaukasiërs in de rangen van IS (ISIL)], 20/02/2016, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/251513/> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Kavkaz-uzel, МВД насчитало более тысячи дагестанцев в рядах ИГ в Сирии [De MVD telde meer dan duizend Dagestanen in de rangen van IS in Syrië], 31/01/2017, <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/296890/> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kavkaz-uzel, Число жертв вооруженного конфликта в Дагестане за 2016 год выросло на 33% [Het aantal slachtoffers van het gewapend conflict in Dagestan steeg in 2016 met 33%], 31/01/2017, <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/296428/> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kavkaz-uzel, Спецоперация в Цумадинском районе стала пятой КТО в Дагестане за месяц [Een speciale operatie in de Cumadin rayon was de vijfde KTO in Dagestan in de maand], 31/01/2017 <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/296873/> [geraadpleegd 14/02/2017]

- Kavkaz-uzel, *Выходцы с Кавказа в рядах ИГ (ИГИЛ) [Personen uit de Kaukasus in de rangen van IS (ISIS)]*, 21/02/2017, <http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/251513/> [geraadpleegd 21/02/2017]
- Kavkaz-uzel, *Среди убитых в Дагестане боевиков оказался лидер "махачкалинской" группы [Bij de in Dagestan gedode rebellen blijkt de leider van de Makhachkalagroep te zijn]*, 12/04/2017, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/300891/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Число жертв вооруженного конфликта в Дагестане за 2017 год сократилось на 73% [Het aantal slachtoffers van het gewapend conflict in Dagestan daalde in 2017 met 73%]*, 15/01/2018, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/315125/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Матери задержанных в Дагестане молодых людей рассказали о произволе силовиков [Moeders van in Dagestan gearresteerde jongeren vertellen over willekeur van de ordediensten]*, 09/02/2018, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/316309/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Спецназовец погиб в ходе КТО на юге Дагестана [Een specnaz overleed tijdens een KTO in zui Dagestan]*, 15/02/2018, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/316601/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Политологи назвали маловероятной тесную связь кизлярского стрелка с ИГ [Politologen vinden het weinig waarschijnlijk dat de schietpartij in Kizlyar nauwe banden met IS heeft]*, 19/02/2018, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/316745/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Дагестан: хроника террора (1996-2018 гг.) [Dagestan : kroniek van terreur (1996-2018)]*, 20/02/2018, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/73122/> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavkaz-uzel, *Выходцы с Кавказа в рядах ИГ (ИГИЛ) [Personen uit de Kaukasus in de rangen van IS (ISIS)]*, 01/03/2018, https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/251513/#cont_9 [geraadpleegd 09/03/2018]
- Kavpolit, *Дагестан: подводные камни профилактики терроризма [Dagestan : struikelblokken voor terrorismepreventie]*, 04/03/2016, http://kavpolit.com/articles/dagestan_podvodnye_kamni_profilaktiki_terrorizma-23972/ [geraadpleegd 14/02/2017]
- Kommersant, *Дагестан сгруппировался против бандгрупп [Dagestan groepeerd zich tegen bendes]*, 04/02/2012, <http://www.kommersant.ru/doc/1867477>, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Kommersant, *В Дагестане убили своего Хаттаба [In Dagestan hebben ze hun Khattab gedood]*, 09/10/2014, <http://www.kommersant.ru/doc/2585337> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Kommersant, *Глава Дагестана послал родственников боевиков на спецучет [Het hoofd van Dagestan zet de familie van rebellen op een speciale lijst]*, 01/02/2016, <http://www.kommersant.ru/doc/2906044> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Meduza, *Это не Васильев пришел, это Россия пришла [Het is niet Vasil'ev die kwam, het is Rusland]*, 13/02/2018, <https://meduza.io/feature/2018/02/13/eto-ne-vasiliev-prishel-eto-rossiya-prishla> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе осенью 2007 г. [De situatie in de conflictzone van de Noordelijke Kaukasus, herfst 2007]*, 2008, <http://memo.ru/uploads/files/420.pdf> [online geraadpleegd op 19/02/2008]
- Memorial, *Combat on Terrorism and Human Rights in the North Caucasus, April-October 2008*, 27/10/2008, <http://www.memo.ru/2008/10/27/2710082.htm>, [geraadpleegd op 17/03/2009]
- Memorial, *Дагестан (2012 год), Похищения, исчезновения [Dagestan (2012) Ontvoeringen en verdwijningen]*, s.d., <http://www.memo.ru/uploads/files/777.doc>, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Memorial, *Situation in the North Caucasus conflict zone: analysis from the human rights perspective. Winter 2009-2010*, 23/07/2010, <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/index.htm>, [geraadpleegd op 13/12/2010]
- Memorial, *Bulletin of the Memorial Human Rights Center Situation in the North Caucasus conflict zone: analysis from the human rights perspective Spring 2010*, 23/07/2010, <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/index.htm>, [geraadpleegd op 13/12/2011]

Memorial, *Bulletin of Memorial Human Rights Center The situation in the zone of conflict in the Northern Caucasus: an evaluation of human rights activists Summer 2010*, 15/10/2010, <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/index.htm>, [geraadpleegd op 13/12/2010]

Memorial, *The System of Impunity in the North Caucasus (2009-2010) - How Does it Function?*, 18/10/2010, Van : <http://www.memo.ru/eng/news/2010/10/18/doc.pdf>, [geraadpleegd op 13/12/2010]

Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Осень 2010 г* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2010], 26/01/2011, Van : <http://www.memo.ru/uploads/files/411.pdf>, [geraadpleegd op 27/01/2011]

Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Осень 2011 г* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2011], 18/01/2012, <http://www.memo.ru/uploads/files/643.pdf>, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Memorial, *Bulletin of Memorial Human Rights Center, The situation in the zone of conflict in the North Caucasus: an evaluation by human rights activists Summer 2011*, 14/10/2011, <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/index.htm>, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Memorial, *"Новый курс" Магомедова?"* [Nieuwe koers van Magomedov?], 04/09/2012, <http://www.memo.ru/uploads/files/846.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Memorial, *Russian NGO Shadow Report on the Observance of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment by the Russian Federation for the period from 2006 to 2012*, 10/2012, <http://www.memo.ru/d/135143.html>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Memorial, *Похищения, исчезновения, Дагестан (2011 год)* [Ontvoeringen, verdwijningen, Dagestan (2011)] <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/index.htm>, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Весна 2012 г* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Lente 2012], 10/07/2012, Van : <http://www.memo.ru/uploads/files/788.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Лето 2012 г* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. zomer 2012], 24/10/2012, <http://www.memo.ru/uploads/files/868.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Memorial, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Осень 2012 г* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2012], 23/01/2013, <http://www.memo.ru/uploads/files/978.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Memorial, *Статистика похищений и убийств в Дагестане за 2013 год* [Statistieken van verdwijningen en moorden in Dagestan in 2013], s.d., <http://www.memo.ru/uploads/files/973.pdf> [geraadpleegd 27/03/2014]

Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Весна 2013 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Lente 2013], 17/07/2013, <http://www.memo.ru/uploads/files/1047.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]

Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Лето 2013 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Zomer 2013], 17/01/2014, <http://www.memo.ru/uploads/files/1148.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]

Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2013 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2013], 14/02/2014, <http://www.memo.ru/uploads/files/1198.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]

Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Лето 2014 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Zomer 2014], 19/11/2014, <http://www.memo.ru/uploads/files/1385.pdf> [geraadpleegd 16/02/2015]

- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Весна 2014 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Lente 2014], 21/07/2014, <http://www.memo.ru/uploads/files/1360.pdf> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2014 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2014], 19/11/2014, <http://www.memo.ru/uploads/files/1608.pdf> [geraadpleegd 16/01/2015]
- Memorial, О практике создания негласных списков и ограничении прав граждан в Дагестане [Over de praktijk van het opstellen van geheime lijsten en het beperken van de rechten van burgers van Dagestan], 30/01/2015, <http://www.memo.ru/d/224147.html> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Memorial, Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников, Весна 2015 г [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Lente 2015], 30/06/2015, http://memohrc.org/sites/default/files/byulleten_ vesna_ 2015.pdf [geraadpleegd 23/02/2016]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Лето 2015 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Zomer 2015], 30/09/2015, <http://memohrc.org/sites/default/files/1794.pdf> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2015 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2015], 29/12/2015, http://memohrc.org/sites/default/files/byull_ osen_ 2015_ g_ 0.pdf [geraadpleegd 23/02/2016]
- Memorial, Самосбывшиеся прогнозы: сколько еще? [Zelfvullende prognoses : hoeveel nog ?], 12/01/2016, <http://memohrc.org/blogs/samosbyvshiesya-prognozy-skolko-eshche> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников Зима 2015–2016 гг. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Winter 2015-2016], 31/03/2016, http://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/byull_ zima_ 15-16.pdf [geraadpleegd 14/02/2017]
- Memorial, Эксперты назвали подрывы домов родственников боевиков в Дагестане мстью силовых структур [Experten noemen het opblazen van huizen van familie van rebellen in Dagestan de wraak van de ordediensten], 23/04/2016, <http://memohrc.org/monitorings/eksperty-nazvali-podryvy-domov-rodstvennikov-boevikov-v-dagestane-mestyu-silovyh> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Memorial, Counter-terrorism in the North Caucasus: a human rights perspective. 2014 – first half of 2016, 07/06/2016, http://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/doklad_ severnyy_ kavkaz_ -_ angl.pdf [geraadpleegd 14/02/2017]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Лето 2016 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Zomer 2016], 10/10/2016, http://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/bulletin_ summer_ 2016.p_ df [geraadpleegd 14/02/2017]
- Memorial, Дагестан: следственные органы покрывают «эскадроны смерти»? [Dagestan : de onderzoeksorganen dekken « een doodseskader » toe], 16/11/2016, <http://memohrc.org/news/dagestan-sledstvennye-organy-pokryvayut-eskadrony-smerti> [geraadpleegd 14/02/2017]
- Memorial, Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2016 г. [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2016], 19/01/2017, http://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/bulletin_ autumn_ 2016_ 0_ .pdf [geraadpleegd 14/02/2017]

- Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Весна 2017 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Lente 2017], 27/06/2017, https://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/byulleten_vesna_2017.pdf [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Дагестан: силовики взорвали дома предполагаемых боевиков* [Dagestan: de ordediensten bliezen een huis van veronderstelde rebellen op], 06/10/2017, <https://memohrc.org/ru/news/dagestan-siloviki-vzorvali-doma-predpolagaemyh-boevikov> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Лето 2016 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Zomer 2016], 10/10/2017, https://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/bulletin_summer_2017.pdf [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Дагестан: более недели неизвестна судьба жителя Бабаюртовского района после незаконного задержания* [Dagestan meer dan een week is het lot van een illegaal gearresteerde inwoner van Babayurt rayon onbekend], 24/11/2017, <https://memohrc.org/ru/news/dagestan-bolee-nedeli-neizvestna-sudba-zhitelya-babayurtovskogo-rayona-posle-nezakonnoqo> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Дагестан: матери задержанных и адвокат на пресс-конференции о фабрикации уголовных дел* [Dagestan : moeders van gearresteerden en een advocaat op een persconferentie over gefabriceerde strafzaken], 12/02/2018, https://memohrc.org/ru/news_old/dagestan-materi-zaderzhannyh-i-advokat-na-press-konferencii-o-fabrikacii-ugolovnyh-del [geraadpleegd 09/03/2018]
- Memorial, *Бюллетень Правозащитного центра «Мемориал» Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2017 г.* [Situatie in de conflictzone in de Noordelijke Kaukasus: beoordeling door de mensenrechtenactivisten. Herfst 2017], 23/02/2018, https://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/bulletin_autumn_2017_0.pdf [geraadpleegd 09/03/2018]
- Microvon, *Radicalisation of Russia's Muslim Community, Microcon Policy Paper 9*, 05/2009, http://www.microconflict.eu/publications/PWP9_AM_AY.pdf, [geraadpleegd op 05/11/2009]
- Nationaal Antiterroristisch Comité, *Выступление председателя Национального антитеррористического комитета, Директора ФСБ России А.В. Бортникова на открытии совместного заседания НАК и ФОШ. Москва, 15 декабря 2015 года* [Presentatie van de voorzitter van het Nationaal antiterroristisch Comité, directeur van de FSB van Rusland, A.B. Bortnikov bij de opening van een gezamenlijke zitting van het NAK en het FOSH], 15/12/2015, <http://nac.gov.ru/publikacii/vystupleniya-i-intervyu/vystuplenie-predsedatelya-nacionalnogo-0.html> [geraadpleegd 23/02/2016]
- Nederlands ministerie Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus*, 17/01/2012, <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/ambtsberichten/2012/01/18/noordelijke-kaukasus-2012-1-1/noordelijke-kaukasus-2012-1-1.pdf>, [geraadpleegd op 09/02/2012]
- Nederlands ministerie Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Russische Federatie*, 04/06/2013, <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/ambtsberichten/2013/06/04/russische-federatie-2013-06-04-algemeen-ambtsbericht/algemeen-ambtsbericht-russische-federatie-juni-2013.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]
- Nederlands ministerie Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Russische Federatie*, 14/07/2017, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2017/07/14/algemeen-ambtsbericht-russische-federatie/AAB+RF+2017+def+zvb.pdf> [geraadpleegd 09/03/2018]
- Novaya Gazeta, *Салафиты которые рядом* [De Salafisten van achter de hoek], 08/08/2012, <http://www.novayagazeta.ru/politics/53889.html>, [geraadpleegd op 08/02/2013]
- Novaya Gazeta, *В Дагестане убили имама сельской мечети* [In Dagestan werd de imam van een dorpsmoskee gedood], 11/04/2014, <http://www.novayagazeta.ru/news/1680662.html> [geraadpleegd 16/02/2015]
- Novaya Gazeta, *В ходе операции в Дагестане убиты семь боевиков* [Tijdens een operatie in Dagestan werden er zeven rebellen gedood], 06/10/2014, <http://www.novayagazeta.ru/news/1687880.html> [geraadpleegd 16/02/2015]

Novaya Gazeta, *Дагестанский боевик присягнул на верность лидеру ИГИЛ* [Een Dgaestaanse rebel zwoert trouw aan de leider van ISIS], 28/11/2014, <http://novayagazeta-ug.ru/news/u6109/2014/11/28/93149> [geraadpleegd 16/02/2015]

Novaya Gazeta, *Халифат? Приманка для дураков!* [Khalifaat ? Aas voor idioten], 29/07/2015, <http://www.novayagazeta.ru/inquests/69364.html> [geraadpleegd 23/02/2016]

Novaya Gazeta, *В МВД назвали причины передислокации сотрудников полиции в Дагестане* [Bij de MVD noemden ze de reden van de herlocatie van politie in Dagestan], 07/02/2018, <https://www.novayagazeta.ru/news/2018/02/07/139321-v-mvd-nazvali-prichiny-peredislokatsii-sotrudnikov-politsii-v-dagestane> [geraadpleegd 09/03/2018]

Novaya Gazeta, *Теракт быстрой сборки* [Terreuraanslag van snelle samenkomst], 20/02/2018, https://www.novayagazeta.ru/articles/2018/02/20/75566-terakt-bystroy-sborki?utm_source=push [geraadpleegd 09/03/2018]

Novoe Delo, *Отцы и дети* [Vaders en zonen], 21/10/2011, http://www.arhiv.ndelo.ru/one_stat.php?id=5771, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Novoe Delo, *Кто финансирует боевиков* [Wie financiert de rebellen], 20/12/2013, <http://www.ndelo.ru/novosti-7/2522-kto-finansiruet-boevikov> [geraadpleegd 14/03/2014]

Novoe Delo, *Родственники выдвигают свои версии* [Familieleden brengen hun versie naar voor], 15/09/2014, <http://ndelo.ru/novosti-7/3633-rodstvenniki-vydvigayut-svoi-versii> [geraadpleegd 16/02/2015]

On Kavkaz, *Боевиков из Дагестана в Сирии не 500, а 5 тысяч* [Rebellen uit Dagestan in Syrië zijn niet met 500 maar met 5000], 7/12/2015, <http://onkavkaz.com/news/527-boevikov-iz-dagestana-v-sirii-ne-500-a-5-tysjach.html> [geraadpleegd 23/02/2016]

Open Democracy, *Dagestan: Russia's hottest spot*, 08/03/2014, <http://www.opendemocracy.net/od-russia/zakir-magomedov/dagestan-russia%E2%80%99s-hottest-spot> [geraadpleegd 14/03/2014]

Ponars Eurasia, *The "Islamic State" as a Security Problem for Russia*, 10/2015, <http://www.ponarseurasia.org/memo/islamic-state-security-problem-russia-nature-and-scale-threat> [geraadpleegd 23/02/2016]

Procuratuur van de republiek Dagestan, *О результатах прокурорского надзора за исполнением законов в сфере борьбы с преступностью в 2014 году* [Over de resultaten van het toezicht van de procuratuur op het uitvoeren van de wetten inzake de strijd met de misdaad in 2014], 12/02/2015, http://dagproc.ru/index.php?id=32&no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2564 [geraadpleegd 16/02/2015]

Procuratuur van de republiek Dagestan, *В прокуратуре республики состоялась коллегия по итогам работы за 2015 год* [In de procuratuur van de republiek Dagestan vond een college over de resultaten van het werk van 2015 plaats], 03/02/2016, [http://dagproc.ru/index.php?id=32&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=3684](http://dagproc.ru/index.php?id=32&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=3684) [geraadpleegd 23/02/2016]

Procuratuur van de Republiek Dagestan, *В прокуратуре республики состоялось координационное совещание руководителей правоохранительных органов по вопросу выявления, пресечения и раскрытия преступлений экстремистской и террористической направленности* [Bij de procuratuur van de republiek vond er een coördinatiesessie plaats van de leiders van de ordediensten over de vraag van detectie, onderdrukking en oplossing van misdaden van extremistische en terroristische aard], 28/12/2016, [http://dagproc.ru/index.php?id=32&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=4873](http://dagproc.ru/index.php?id=32&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=4873) [geraadpleegd 14/02/2017]

RBK, *В Дагестане задержаны семеро сторонников «Исламского государства»* [In Dagestan werden er zeven aanhangers van Islamitische Staat gearresteerd], 29/12/2016, <http://www.rbc.ru/politics/29/12/2016/5864dfd29a7947a9c0684fa4> [geraadpleegd 14/02/2017]

Regnum, *Североосетинский эксперт: События на Украине отвлекли всеобщее внимание от проблем Северного Кавказа* [Noord-Ossetisch expert : De gebeurtenissen in Ukraine leiden de algemene aandacht af van de problemen in de Noordelijke Kaukasus], 06/10/2014, <http://www.regnum.ru/news/polit/1854230.html#ixzz3TV9vkmfml> [geraadpleegd 16/02/2015]

Regnum, *Заместитель начальника УФСИН по Дагестану найден убитым в своем кабинете* [Adjunct-hoofd van de UFSIN Dagestan dood in zijn kantoor gevonden], 04/07/2017, <https://regnum.ru/news/2296170.html> [geraadpleegd 09/03/2018]

RFE, *Radicalization Splitting Society In Russia's North Caucasus*, 04/11/2011, http://www.rferl.org/content/radicalization_splitting_society_in_russia_north_caucasus/24381757.html, [geraadpleegd op 09/02/2012]

Rossiyskaya Gazeta, *Перечень дополнен [Lijst werd aangevuld]*, 07/12/2017, <https://rg.ru/2017/12/07/perechen-dok.html> [geraadpleegd 09/03/2018]

Saferworld, *DAGESTAN: STABLE INSTABILITY*, 03/2012, <http://www.saferworld.org.uk/downloads/PPP%20-%20North%20Caucasus%20-%20Dagestan%20EN.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Saferworld, *North Caucasus: views from within*, 03/2012, <http://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/North%20Caucasus%20PPP%20English%20revised.pdf>, [geraadpleegd op 08/02/2013]

Sociologicheskie Issledovaniya (Abdulagatov Z.M.), *О влиянии религиозного фактора на экстремистское поведение дагестанской молодежи [Over de invloed van de religieuze factor op het extremistisch gedrag van Dagestaanse jongeren]*, 2012, http://www.isras.ru/files/File/Socis/2012_1/Abdulagatov.pdf [geraadpleegd 14/03/2014]

SWP Berlin, *Dagestan: Russia's Most Troublesome Republic*, 08/2015, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2015RP07_hlb_Isaeva.pdf [geraadpleegd 23/02/2016]

The Economist, *Salafis mustered*, 07/05/2016, <http://www.economist.com/news/europe/21698111-police-shut-dagestans-salafi-mosques-believers-head-fight-islamic> [geraadpleegd 14/02/2017]

US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2013, Russian Federation*, 27/02/2014, <http://www.state.gov/documents/organization/220536.pdf> [geraadpleegd 14/03/2014]

Vesti Kavkaza, *В Дагестане за год ликвидировано 167 боевиков и около 200 пособников [In Dagestan werden op een jaar 167 rebellen en ongeveer 200 handlangers uitgeschakeld]*, 27/12/2014, <http://www.vestikavkaza.ru/news/V-Dagestane-za-god-likvidirovano-167-boevikov-i-okolo-200-posobnikov.html> [geraadpleegd 16/02/2015]

Washington Post, *In Russia's Dagestan, Salafi Muslims clash with government authorities*, 05/09/2011, http://www.washingtonpost.com/world/in-russias-dagestan-salafi-muslims-clash-with-government-authorities/2011/07/15/qIOAeBo82J_print.html, [geraadpleegd op 09/02/2012]